

Grenze zwischen Zeit und Ewigkeit

Historische Friedhöfe der Deutschen in Böhmen, Mähren und Schlesien

Hranice mezi časem a věčností

Historické hřbitovy Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

Im Jahr 2004 wurde vom Adalbert Stifter Verein die Ausstellung *Grenze zwischen Zeit und Ewigkeit* mit Fotografien von verlassenen Friedhöfen der vertriebenen Deutschen aus Böhmen, Mähren und Sudetenschlesien erstellt.

Bis heute stößt man in den Grenzgebieten der Tschechischen Republik auf sie: Einfache, teilweise gut erhaltene Dorffriedhöfe, die vor der satten grünen Landschaft vergangene Idyllen heraufbeschwören; städtische Friedhöfe, manchmal mit prächtigen Grabmalen, die auf den einstigen Wohlstand einiger Bürger hinweisen und mitunter klangvolle, mittlerweile in Vergessenheit geratene Namen nennen; gewaltsam zerstörte Friedhöfe, auf denen Rohheit und Hass auf die ungeliebten Mitbürger von einst zum Ausdruck kommen; von der Vegetation nahezu verschlungene, kaum noch auffindbare Friedhöfe, die dem Vergessen anheimgegeben wurden, sowie auch Friedhöfe, auf denen Gräber neu belegt wurden und die damit einen pragmatischen, vom Wunsch nach Normalität geprägten Umgang sichtbar werden lassen.

Wie wurden diese Friedhöfe zum Gegenstand einer Ausstellung?

Anlass war die Überlegung, dass diese historischen Stätten nicht mehr lange existieren würden. Diese Annahme wurde bestärkt durch das neue Friedhofsgesetz, das in Tschechien 2002 in Kraft getreten war. Dieses schuf nach langen Jahren der Unsicherheit verbindliche Richtlinien zum Umgang mit den Gräbern und regelte deren Nutzung durch Abschluss von Pachtverträgen. Es legte aber auch fest, dass Grabstellen ohne Pachtvertrag aufgelöst werden können.

Výstavu *Hranice mezi časem a věčností* s fotografiemi opuštěných hřbitovů vyhnanych Němců z Čech, Moravy a Sudetského Slezska připravil v roce 2004 mnichovský spolek Adalbert Stifter Verein.

Dodnes je lze objevit v pohraničních oblastech České republiky: Jednoduché, částečně dobře zachovalé vesnické hřbitovy, které obklopené sytě zelenou krajinou vyvolávají vzpomínky na minulé idyly. Městské hřbitovy, někdy s honosnými hrobkami, které svědčí o někdejší bohatství některých občanů a občas nesou zvučná, dnes již zapomenutá jména. Násilně zničené hřbitovy, jež svědčí o hrubosti a nenávisti k nemilovaným bývalým spoluobčanům. Hřbitovy téměř pohlcené vegetací, které se stěží dají nalézt a na něž se mělo zapomenout, stejně jako hřbitovy, jejichž hroby byly nově obsazeny, a které tak ukazují pragmatický přístup ovlivněný touhou po normalitě.

Jak se tyto hřbitovy staly objektem výstavy?

Na začátku byla domněnka, že tato historická místa již nebudou dlouho existovat. Tento předpoklad podpořil nový český zákon o hřbitovech, který vstoupil v platnost v roce 2002. Po dlouhých letech nejistoty přinesl závazná pravidla pro nakládání s hroby a upravil jejich využívání na základě uzavření nájemních smluv. Stanovil však také, že hroby bez nájemní smlouvy budou zrušeny.

Dieses Vorgehen berücksichtigte nicht das Dilemma der einst hier ansässigen Deutschen, die 1945 und 1946 mit ihrer Heimat auch die Gräber ihrer Angehörigen verloren und nun um deren Existenz bangten.

Die Ausstellung machte mit den Aufnahmen von 27 Amateur- und Profi-Fotografinnen und Fotografen* auf solche Stätten aufmerksam, deren besondere Ausstrahlung und Faszination bis heute Wirkung entfalten. Für die digitale Version der Ausstellung war es leider nicht möglich, die Zustimmung zur Veröffentlichung von Heinz Hieke (†), Ibra Ibrahimovič (†), Daniela Matějková, Jiří Srna, Lenka Zemanová und Lenka Židová zu erhalten.

Ein Nachtrag zum Thema der Ausstellung:

Im Mai 2025 hat die tschechische Regierung angekündigt, entsprechend den Vereinbarungen des deutsch-tschechischen Nachbarschaftsvertrags von 1992 finanzielle Mittel für die Instandsetzung und Pflege verwaister deutscher Gräber und Friedhöfe bereitzustellen.

Anna Knechtel, Oktober 2025

*Die biographischen Angaben betreffen den Stand im Jahr 2004 und wurden nicht weiter ergänzt.

Tento postup nezohledňoval dilema Němců, kteří zde kdysi žili a již v letech 1945 a 1946 přišli spolu se svou vlastí také o hroby svých příbuzných a nyní se obávali o jejich existenci.

Výstava fotografií 27 amatérských a profesionálních fotografek a fotografů* upozornila na tato místa, jejichž zvláštní charisma a fascinace působí dodnes. Pro digitální verzi výstavy se bohužel nepodařilo získat souhlas se zveřejněním od Heinze Hiekeho (†), Ibra Ibrahimoviče (†), Daniely Matějkové, Jiřího Srny, Lenky Zemanové a Lenky Židové.

Dodatek k tématu výstavy:

V květnu 2025 česká vláda oznámila, že v souladu s dohodami Česko-německé smlouvy o dobrém sousedství z roku 1992 uvolní finanční prostředky na obnovu osiřelých německých hrobů a hřbitovů a péči o ně.

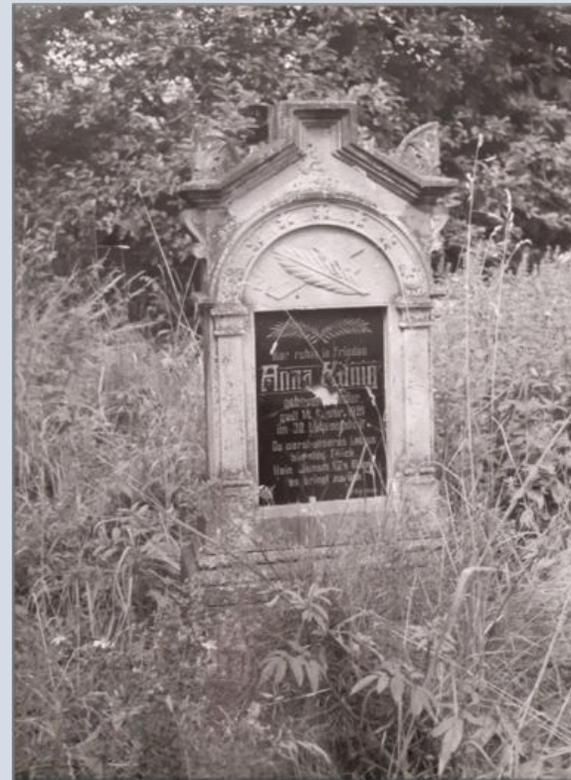
Anna Knechtel, říjen 2025

*Biografické údaje pocházejí z roku 2004 a nebyly dále doplněny.

Gerhard Ach

Autodidakt, geb. 1944 in Reichenberg in Nordböhmen, 1948 ausgesiedelt, lebte im Sauerland, in Frankfurt, seit 1978 in München, Ausbildung zum Antiquar und Bibliothekar. Ausstellungsbeteiligungen in München, Frankfurt, Rennes (F), Augsburg. Eigene Ausstellungen in Reichenberg.

Autodidakt, narozen 1944 v Liberci v severních Čechách, roku 1948 byl vysídlen, žil v Sauerlandu a ve Frankfurtu nad Mohanem, od roku 1978 v Mnichově, vzděláním je knihovník a starožitník. Zúčastnil se výstav v Mnichově, Frankfurtu, Rennes (F), Augsburgu. Vlastní výstavy v Liberci.

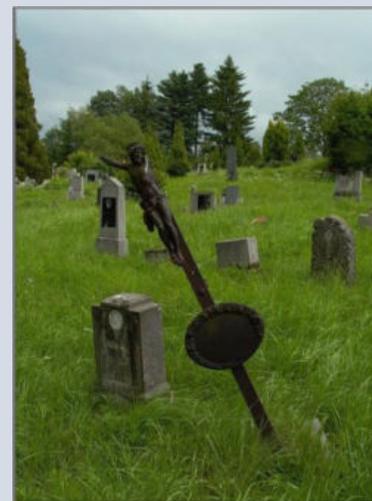

Milan Augustin

Hobbyfotograf, geb. 1960 in Karlsbad, Studium der Geschichte an der Karls-Universität Prag. Seit 1987 Leiter des Staatlichen Bezirksarchivs Karlsbad.

Schwerpunkte: Dokumentation von Bauwerken in der Gegend um Karlsbad. Beschäftigung mit böhmischer Geschichte, Karlsbader Stadtgeschichte, deutsch-tschechischen Beziehungen.

Amatérský fotograf, narozen 1960 v Karlových Varech. Studoval historii na Univerzitě Karlově v Praze. Od roku 1987 je ředitelem Státního okresního archívu v Karlových Varech. Těžiště práce: dokumentování staveb v karlovarském regionu. Zabývá se českou historií, dějinami Karlových Varů a česko-německými vztahy.

Elisabeth Fendl

Hobbyfotografin, geb. 1959 in Regensburg, Studium der Volkskunde und der Kunstgeschichte in Regensburg und Marburg, 9 Jahre Leiterin des Egerlandmuseums in Marktredwitz, seit 2001 wissenschaftliche Mitarbeiterin am Johannes-Künzig-Institut für ostdeutsche Volkskunde in Freiburg im Breisgau, arbeitet zur Zeit an einem Projekt zur Erinnerungskultur der Deutschen aus den böhmischen Ländern und beschäftigt sich in diesem Zusammenhang auch mit Bestattungskultur.

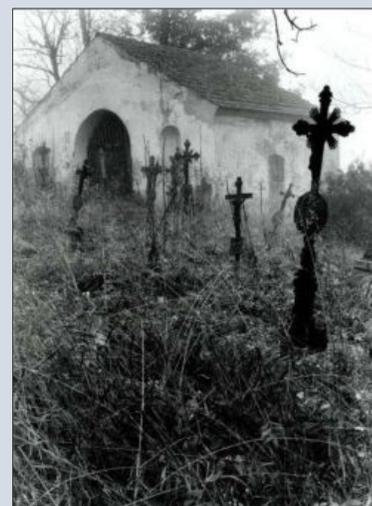
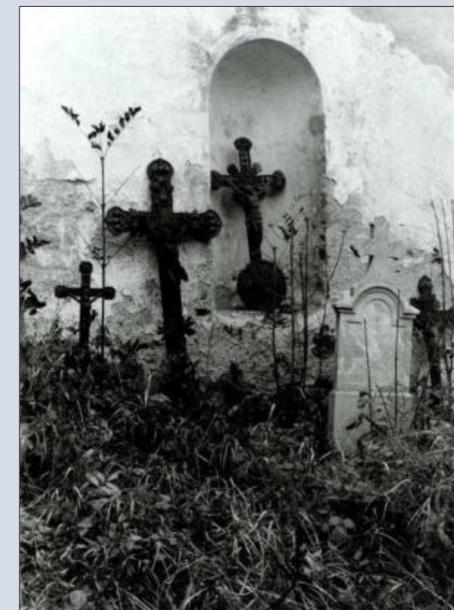
Amatérská fotografka, narozena 1959 v Řezně. Studovala národopis a dějiny umění v Řezně a v Marburgu, 9 let byla ředitelkou Muzea Chebska v Marktredwitz. Od roku 2001 působí jako vědecká pracovnice v Künzigově Institutu východoněmeckého národopisu ve městě Freiburg im Breisgau. V současnosti pracuje na projektu vzpomínek Němců pocházejících z českých zemí a zabývá se v této souvislosti kulturou pohřbívání.

Jiří Havlík

Professioneller Fotograf, geb. 1962 in Hohenfurth in Südböhmen. Kunstvergolder, dann Kunstgewerbeschule in Ungarisch Hradisch. Freischaffender Künstler in den Bereichen Malerei, Zeichnung, Graphik, Fotografie, Bildhauerei. Zahlreiche Ausstellungsbeteiligungen und eigene Ausstellungen im In- und Ausland. Interessiert sich für Architektur und Landschaftsplanung. Schreibt Poesie und Kurztexte.

Profesionální fotograf, narozen 1962 ve Vyšším Brodě. Vyučil se uměleckým pozlacovačem, absolvoval střední umělecko-průmyslovou školu v Uherském Hradišti. V současné době působí jako profesionální výtvarník v oborech malba, kresba, grafika, fotografie a sochařství. Žije a pracuje v Českém Krumlově. Jeho tvorba je zastoupena v mnoha soukromých i státních sbírkách v celé Evropě, v USA, Kanadě, Japonsku a Austrálii. Píše poezii a krátké texty.

Anna Knechtel

Hobbyfotografin, geb. 1959 in Wiesbaden. Studium der Germanistik und Slawistik in Mainz, Berlin, Neapel und Prag, anschließend freiberufliche Reisebegleiterin und Tätigkeit als Tschechisch- und Deutsch-Lehrerin in Berlin und Prag. 1995 zog sie nach Prag und war drei Jahre lang als Rundfunkjournalistin bei „Radio Prag“ (heute Radio Prague International), anschließend weitere drei Jahre als Fachreferentin beim Deutsch-Tschechischen Zukunftsfonds tätig. In den Jahren 2001–2025 war sie wissenschaftliche Mitarbeiterin beim Adalbert Stifter Verein in München.

Amatérská fotografka, narozená v roce 1959 ve Wiesbadenu. Studovala germanistiku a slavistiku v Mohuči, Berlíně, Neapoli a Praze, poté pracovala jako nezávislá průvodkyně a učitelka češtiny a němčiny v Berlíně a Praze. V roce 1995 se přestěhovala do Prahy a tři roky působila jako rozhlasová novinářka v „Radio Prag“ (dnes Radio Prague International), poté další tři roky jako odborná referentka v Česko-německém fondu budoucnosti. V letech 2001–2025 byla vědeckou spolupracovnicí Spolku Adalbert Stifter Verein v Mnichově.

Karel Kocourek

Professioneller Fotograf, geb. 1937 in Bechyně.
Maschinenbauingenieur, Redakteur und Fotograf
(künstlerische und Dokumentarfotografie) sowie
Lektoren- und Vortragstätigkeit. Seit 1990 eigenes
Atelier für Kunst und Werbung. Zahlreich Ausstellungs-
beteiligungen im In- und Ausland, z. B. beim Projekt
„Grenzgänger“ des Amtes für kulturelle Auslands-
beziehungen des Landes Oberösterreich.

Profesionální fotograf, narozen 1937 v Bechyni.
Strojní inženýr, pracoval jako konstruktér jaderných
elektráren, dále na realizaci veletrhů a výstav, později
jako redaktor a fotograf (umělecká a dokumentární
fotografie), také lektorská a přednášková činnost.
V roce 1990 založil fotoateliér pro umění a reklamu
Ateliér Kocourek. Četné výstavy doma a v zahraničí,
např. v rámci projektové řady *Grenzgänger*, pořádané
Úřadem pro kulturní vztahy se zahraničím spolkové
země Horní Rakousko.

Anna Kocourková

Professionelle Fotografin, geb. 1942 in Pilsen. Nach dem Studium der Fotografie in Brünn seit 1973 Arbeit im Bereich der bildenden Künste, Fotografie und Film. Mitveranstalterin und Kuratorin von internationalen Künstlerprojekten, zahlreiche Ausstellungen und Ausstellungsbeteiligungen sowie Auszeichnungen.

Profesionální fotografka, narozená 1942 v Plzni. Po ukončení studia výtvarné fotografie v Brně pracovala od roku 1973 v oboru výtvarného umění, fotografie a filmu. Spoluautorka, spolupřadatelka a kurátorka mezinárodních uměleckých projektů, účast na četných výstavách, samostatné výstavy, řada ocenění.

Zum Vergrößern bitte Bilder anklicken. / Fotografie lze zvětšit kliknutím.

David Komínek

Professioneller Fotograf, geb. 1973 in Olmütz. Musiker, Vize-Kastellan von Schloß Eulenburg, Studium der künstlerischen Fotografie an der Schlesischen Universität Troppau/Opava.

Profesionální fotograf, narozen 1973 v Olomouci. Od dětství se věnoval fotografii, zpěvu, hře na klavír a na kytaru, působí jako kastelán na zámku Sovinec, studuje na Institutu tvůrčí fotografie na Slezské univerzitě v Opavě.

Martin Kouba

Professioneller Fotograf, geb. 1966 in Marienbad. Prager Fachhochschule für Fotografie, Institut für künstlerischen Fotografie der Schlesischen Universität Troppau. Zahlreiche Ausstellungsbeteiligungen. Schwerpunkt: Der Mensch im Zusammenhang mit Dingen oder in Landschaften.

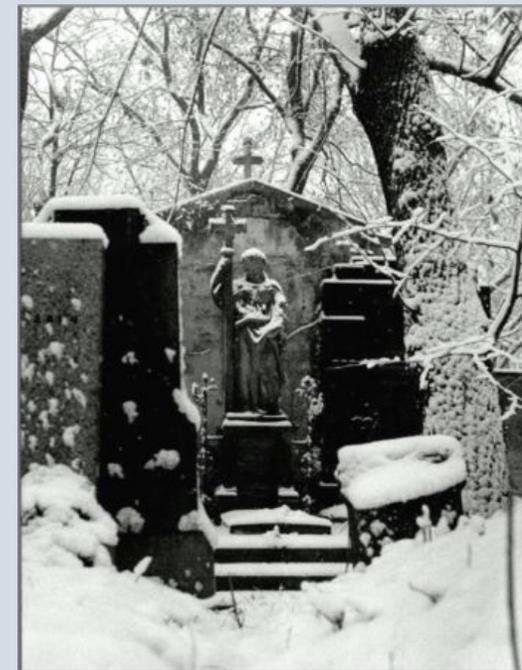
Profesionální fotograf, narozen 1966 v Mariánských Lázních. Vyšší odborná škola fotografie v Praze, Institut tvůrčí fotografie na Slezské univerzitě v Opavě. Účast na četných výstavách. Těžiště práce: člověk v souvislosti s věcmi nebo v krajině.

Věra Koubová

Professionelle Fotografin, geb. 1953 in Klobouky bei Brünn. Studium der Übersetzungswissenschaften in Prag sowie an der Fachschule für Fotografie Prag. Zahlreiche Ausstellungen. Schwerpunkt: der Mensch, gewöhnliche Situationen auf der Straße, Zusammenspiel zwischen Mensch und Ort, Porträts, Aktfotografien. Autorin des Bildteils des Bandes *Nesmrtelní – Smrtelní / Sterbliche – Unsterbliche* (Co-Autor Steffen Höhne).

Profesionální fotografka, narozena 1953 v Kloboukách u Brna. Studium překladatelství na FF UK a studium na fotografické škole v Praze. Četné výstavy, těžiště práce: člověk, pouliční situace v souhře člověka a místa, portrét, akt. Je autorkou fotografické části knihy *Nesmrtelní – Smrtelní / Sterbliche – Unsterbliche* (spoluautor Steffen Höhne).

Roman Kozák

Hobbyfotograf, geb. 1965 in Podersam. Nach dem Abitur Anstellung bei der tschechischen staatlichen Eisenbahn, seit 1988 Fahrdienstleiter in Wallern. Regionale Ausstellungen in Wallern, Prachatitz und Winterberg mit Motiven aus dem Bereich historische Baudenkmäler und Eisenbahn. Schwerpunkte: historische Baudenkmäler des Böhmerwalds, Leben an und mit der Eisenbahn.

Amatérský fotograf, narozen 1965 v Podbořanech. Po maturitě zaměstnání u československých státních drah, od roku 1988 výpravčí českých drah v železniční stanici Volary. Výstavy ve Volarech, Prachaticích a Vimperku s tematikou historické památky a železnice. Těžiště práce fotografa: historické památky města a regionu, život na železnici.

Jiří Kühn

Hobbyfotograf, geb. 1966 in Mährisch Trübau. Lebte in Havířov in Nordmähren, dann in Böhmisches Leipa, jetzt bei Prag. Tätig am Institut für Geochemie und Mineralogie an der Karls-Universität Prag, seit 2003 Informatiker an der Naturwissenschaftlichen Fakultät. Mitglied eines Vereins zur Erhaltung und Renovierung von Flurdenkmälern im Lausitzer Gebirge.

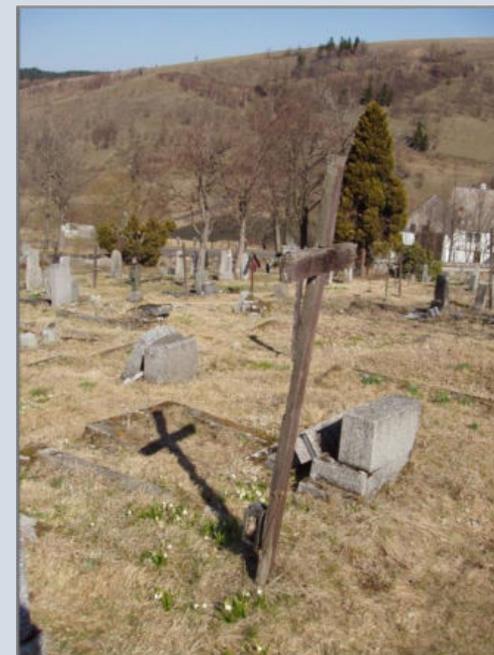
Amatérský fotograf, narozen 1966 v Moravské Třebové. Žil v Havířově, potom v České Lípě, nyní žije v Praze. Pracuje v Ústavu geochemie a mineralogie Univerzity Karlovy v Praze, od roku 2003 jako informatik na Přírodovědecké fakultě UK. Člen občanského sdružení *Drobné památky severních Čech*.

Markéta Kvasňová

Hobbyfotografin, geb. 1975 in Teplitz. Studierte in Aussig Regionalwissenschaft und Geschichte für das Lehramt. Vierjährige Tätigkeit als Historikerin im Museum Teplitz (Ausstellungsprojekte „Rauhes Leben im Erzgebirge“ und „Untergegangene Ortschaften bei Tetschen“). 2003 Entscheidung des Lebens: Umzug aus dem Tal in die Berge, seitdem Leiterin des Gemeindeamts von Moldau im Erzgebirge. Interessen: Regionalgeschichte Nordböhmens (insbesondere die deutsch-tschechischen Beziehungen), Geschichte des 20. Jahrhunderts, Sagen und Märchen.

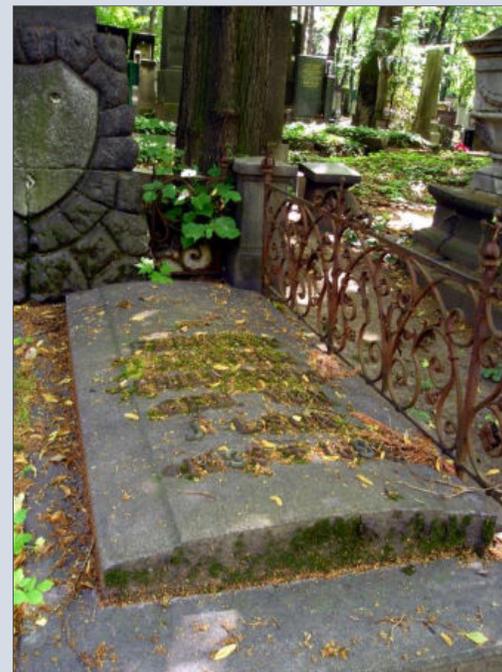
Amatérská fotografka, narozena 1975 v Teplicích. Studovala v Ústí nad Labem regionalistiku a historii – pedagogický směr. Čtyři roky působila jako historička v muzeu v Teplicích (výstavní projekty *Drsný život v Krušných horách* a *Zaniklé obce na Děčínsku*). V roce 2003 učinila životní rozhodnutí: přestěhovala se z údolí do hor, od té doby vede obecní úřad v Moldavě v Krušných horách. Zájmy: regionální dějiny severních Čech (zvláště česko-německé vztahy), dějiny 20. století, ságy a pohádky.

Robert Lásik

Autodidakt, geb. 1962 im Böhmischem Mährischen Hochland. Nach technischer Ausbildung an der Bergbauschule in Mährisch-Ostau und am Rochester Institute of Technology, Studium an der Pädagogischen Fakultät der Karls-Universität in Prag, Arbeit in Marketing und Management. Schwerpunkt in der Fotografie: Prag, Kontraste, Schatten und Licht.

Autodidakt, narozen 1962 na Vysočině. Studoval na Vysoké škole báňské v Ostravě, na Rochester Institute of Technology a na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, pracoval v oboru marketingu a managementu. Těžiště jeho fotografické práce: Praha, kontrasty, světlo a stín.

Petr Mikšíček

Autodidakt, geb. 1977 in Prag. Studium der Kulturwissenschaften an der Philosophischen Fakultät der Karls-Universität Prag. Autor des Fototeils der Wanderausstellung *Verschwundenes Sudetenland / Zmizelé Sudety* der Gruppe Antikomplex, die bereits seit einigen Jahren in Deutschland und Tschechien zu sehen ist. Schwerpunkt: Sudetenland und Grenzland der Tschechischen Republik.

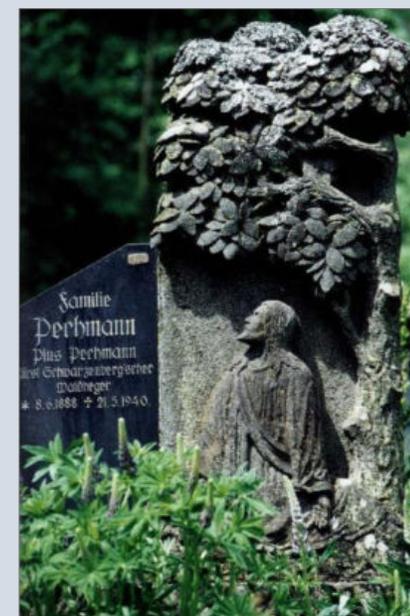
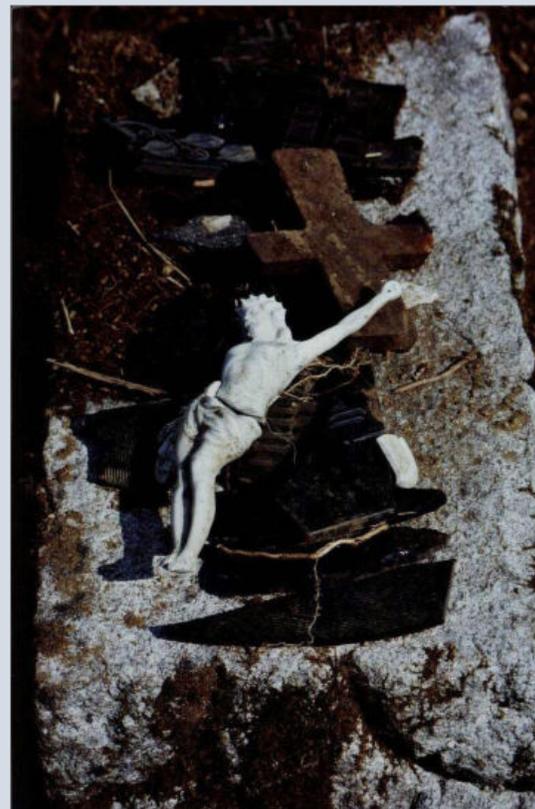
Autodidakt, narozen 1977 v Praze. Studium kulturologie na FF UK v Praze. Autor fotografické části putovní výstavy *Verschwundenes Sudetenland / Zmizelé Sudety* hnutí Antikomplex, která putuje už několik let po České republice a Německu. Těžiště práce fotografa: české pohraničí a bývalé Sudety.

Karl-Heinz Paulus

Autodidakt, geb. 1944 in Passau, lebt in Falkenbach bei Freyung. Geschäftsleitender Beamter am Landratsamt Freyung-Grafenau. Regelmäßige Veröffentlichungen von Fotos und Texten. Autor bzw. Mitautor zahlreicher Bücher und Publikationen. Diverse Ausstellungsbeteiligungen. Schwerpunkte: Landschaft, Landschaftsdetails, Reisebilder, Baudenkmäler (Volksarchitektur, architektonische Details, Steinmetzkunst, Mühlen), Flurdenkmale, Friedhöfe, Kunst, Landleben u.v.m.

Autodidakt, narozen 1944 v Pasově, žije ve Falkenbachu u Freyungu v Bavorském lese. Vedoucí úředník krajského úřadu Freyung-Grafenau. Pravidelně publikuje fotografie i texty. Je autorem, popř. spoluautorem mnoha knih. Účast na různých výstavách. Těžiště práce: krajina, detaily v krajině, obrázky z cest, stavební památky (lidová architektura, architektonické detaily, kamenické umění, mlýny), památníky v krajině, hřbitovy, umění, život na venkově apod.

Viktorie Rybáková

Hobbyfotografka, geb. 1961 in Asch. Zahlreiche Ausstellungsbeiträge im In- und Ausland, Dichterin (*Bílá růže na střece noci / Weiße Rose am Griff der Nacht* beim Verlag Mladá fronta). Schwerpunkt: Schwarz-Weiß-Fotografie.

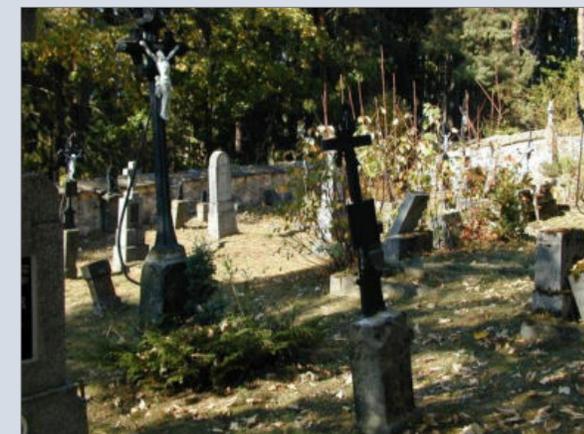
Amatérská fotografka, narozena 1961 v Aši. Účast na četných výstavách doma i v zahraničí, básnířka (*Bílá růže na střece noci* v nakladatelství Mladá fronta). Těžiště fotografické práce: černobílá kolorovaná fotografie.

Martina Schneibergová

Hobbyfotografin, geb. 1957 in Prag. Studierte Germanistik und Skandinavistik an der Philosophischen Fakultät der Karls-Universität in Prag, Redakteurin bei den deutschsprachigen Sendungen des Tschechischen Rundfunks *Radio Prag*.

Amatérská fotografka, narozena 1957 v Praze. Vystudovala germanistiku a nordistiku na FF UK v Praze, redaktorka německé redakce *Radia Praha* - Vysílání do zahraničí Českého rozhlasu.

Michal Šíp

Geb. 1947 in Prag. Studium der Fotografie an der Graphik-Schule in Prag, Biologiestudium mit Promotion in Hamburg, zwischen 1980 und 2002 Fotojournalist für Zeitschriften, seit 2002 an der Technischen Universität München, arbeitet an einem interregionalen Projekt.

Narozen 1947 v Praze. Studium fotografie na grafické škole v Praze, studium biologie včetně promoce v Hamburku, mezi lety 1980 a 2002 fotoreportér pro časopisy, od roku 2002 na Technické univerzitě v Mnichově, práce na interregionálním projektu.

Jindřich Štreit

Professioneller Fotograf, geb. 1946 in Vsetín in der Mährischen Walachei. Studium der Kunsterziehung in Olmütz, dann Kunsterzieher und Schulleiter an verschiedenen Orten. Galerieleiter in Eulenburg und Freudenthal, Dozent an der Film- und Fernsehhochschule Prag und am Institut für kreative Fotografie der Schlesischen Universität Troppau. Zahlreiche Ausstellungsbeteiligungen, eigene Ausstellungen und Publikationen. Schwerpunkte der Arbeit als Fotograf: Leben auf dem Lande, die Sudeten, Porträts, Menschen am Rand der Gesellschaft.

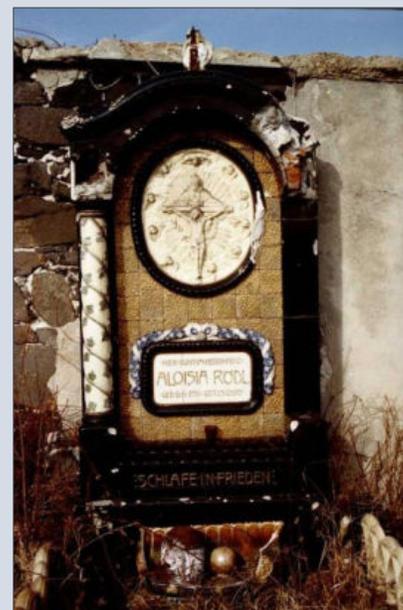
Profesionální fotograf, narozen 1946 ve Vsetíně na Valašsku. Vystudoval Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, obor výtvarná výchova. Pracoval jako učitel a později jako ředitel na různých školách. Vedl galerie v Sovinci a v Bruntále. Vyučuje na Institutu tvůrčí fotografie na Slezské univerzitě v Opavě a na Filmové a televizní fakultě Akademie múzických umění v Praze, kde se v roce 2000 habilitoval. Nesčetné výstavy a publikace. Těžiště práce fotografa: Lidé mého kraje – Bruntálsko, Sudety, portréty, jiná země, lidé na okraji společnosti.

Lucie Synková-Šerá

Autodidaktin, geb. 1976 in Pilsen. Studium an der landwirtschaftlichen Fakultät in Budweis mit Schwerpunkt Landschaftsschutz, Fremdenverkehrsexpertin, Referentin für ökologische Erziehung. Seit 1992 Fotografin aus Begeisterung, mehrere Ausstellungenbeteiligungen. Schwerpunkte: Landschaft, Natur, Denkmäler (Spuren) des Menschen, darunter jüdische, deutsche und tschechische Friedhöfe.

Autodidaktka, narozena 1976 v Plzni. Studovala na soukromé obchodní akademii, obor cestovní ruch, a na Zemědělské fakultě Jihočeské univerzity, obor ochrana zemědělské krajiny. Pracovnice střediska ekologické výchovy. Od roku 1992 fotografuje, zúčastnila se mnoha výstav. Těžiště fotografické práce: krajiny, příroda, pomníky a jiné stopy člověka, ke kterým bezesporu patří hřbitovy, ať už židovské, německé či české.

Martin Veselý

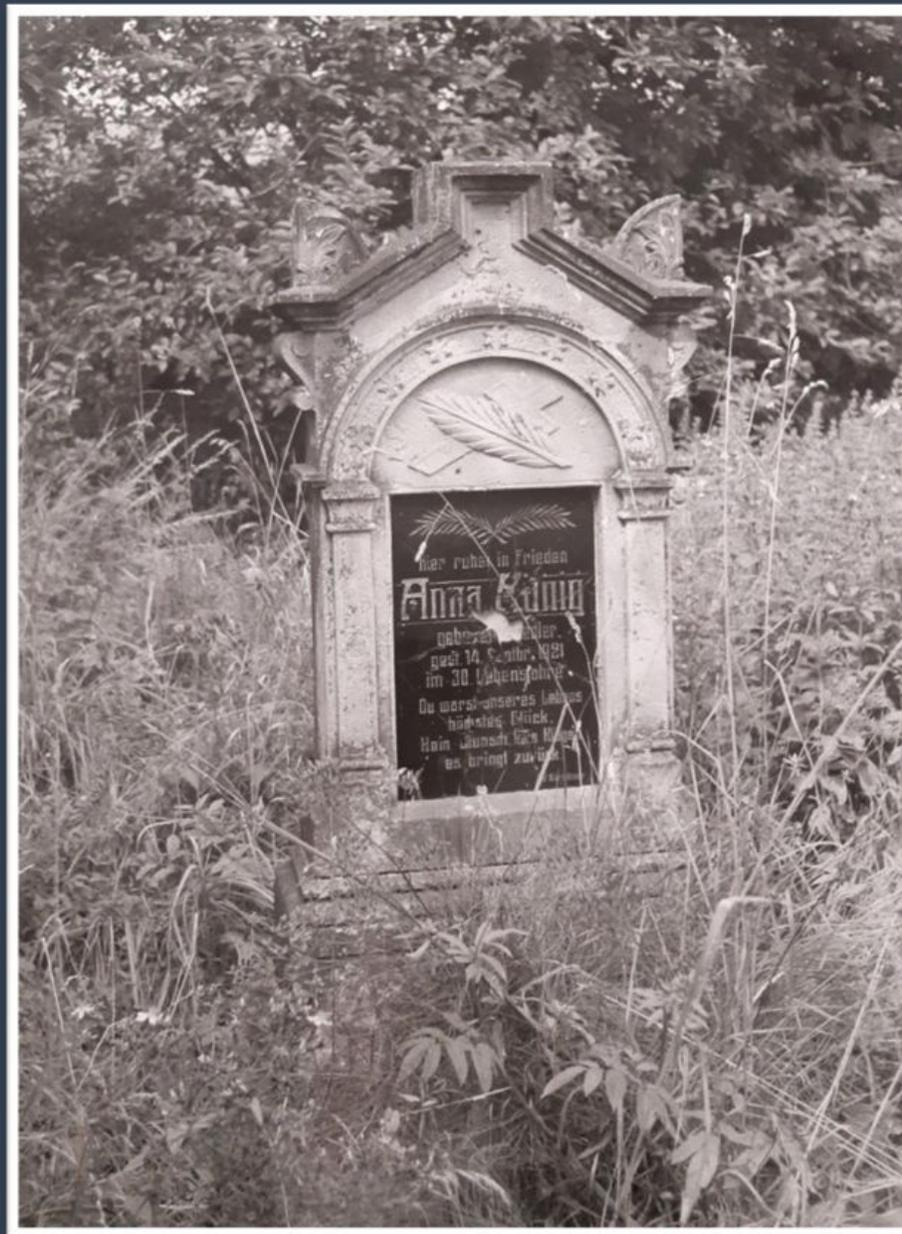
Hobbyfotograf, geb. 1975 in Aussig . Historiker,
Assistent an der Jan Evangelista Purkyně-Universität in
Aussig.

Amatérský fotograf, narozen 1975 v Ústí nad Labem.
Historik, asistent na Univerzitě Jana Evangelisty
Purkyně v Ústí nad Labem.

Schließen
Zavřít

Hermannsthal / Jeřmanice – 1989 (südlich von Reichenberg / Nordböhmen – jižně od Liberce / severní Čechy)
Gerhard Ach

Schließen
Zavřít

Schlaggenwald / Horní Slavkov – 19.6.2004 (Egerland / Chebsko)

„Familiengruft Georg Lippert, Porzellanhüttenbesitzer – Rodinná hrobka Georga Lipperta, majitele porcelánky“
Milan Augustin

Schließen
Zavřít

Gabhorn / Javorná – 21.6.2004 (Östlich von Karlsbad / východně od Karlových Varů)
„Tor – Brána“
Milan Augustin

Schließen
Zavřít

Schlaggenwald / Horní Slavkov – 19.6.2004 (Egerland / Chebsko)
„Gemarterter Christus – Zbídačený Kristus“
Milan Augustin

Schließen
Zavřít

Karlsbad / Karlovy Vary – 13.03.2004
„Friedhof für Grabsteine – Hřbitov náhrobků“
Milan Augustin

Schließen
Zavřít

Chodau / Chodov – 16.6.2004 (Bei Karlsbad / u Karlových Varů)
„Namenlose Schöne – Bezejmenná krasavice“
Milan Augustin

Schließen
Zavřít

Schlaggenwald / Horní Slavkov – 19.6.2004 (Egerland / Chebsko)
„Verborgene Geschichte – Ve skrytu dějin“
Milan Augustin

Schließen
Zavřít

**Neukirchen / Nový Kostel – Juni / červen 2004 (Nordöstlich von Eger / severovýchodně od Chebu)
Elisabeth Fendl**

Schließen
Zavřít

Frauenreuth / Kopanina – Juni / červen 2004 (Nordöstlich von Eger / severovýchodně od Chebu)
Elisabeth Fendl

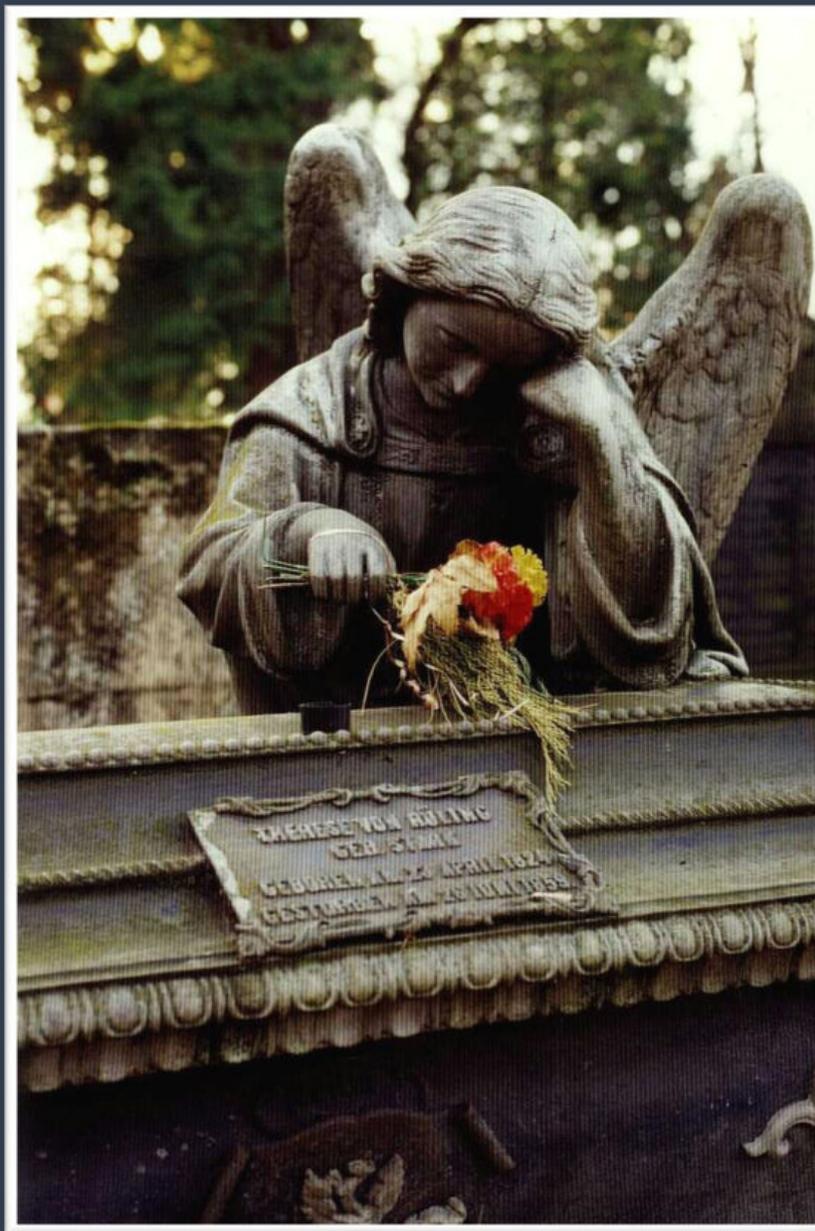

Schließen
Zavřít

**Neukirchen / Nový Kostel – Juni / červen 2004 (Nordöstlich von Eger / severovýchodně od Chebu)
Elisabeth Fendl**

Schließen
Zavřít

Neuer Friedhof Karlsbad (1864) / Nový hřbitov v Karlových Varech (1864) – 2003 (Ostern / Velikonoce)
Elisabeth Fendl

Schließen
Zavřít

**Neukirchen / Nový Kostel – Juni / červen 2004 (Nordöstlich von Eger / severovýchodně od Chebu)
Elisabeth Fendl**

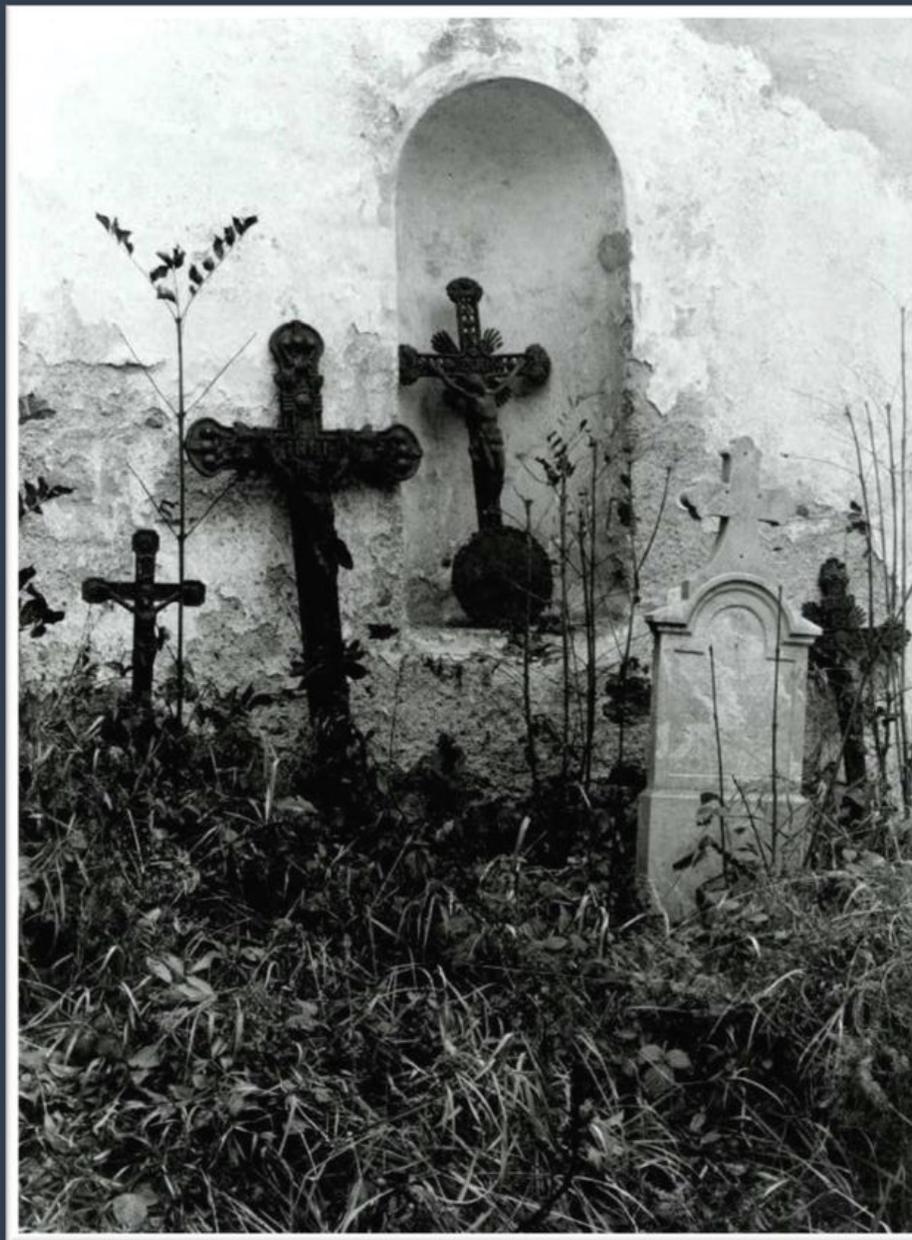
Schließen
Zavřít

Kirchschlag / Světlík – 24.1.1999 (Nördlich von Friedberg in Südböhmen / Severně od Frymburku v jižních Čechách)
Jiří Havlík

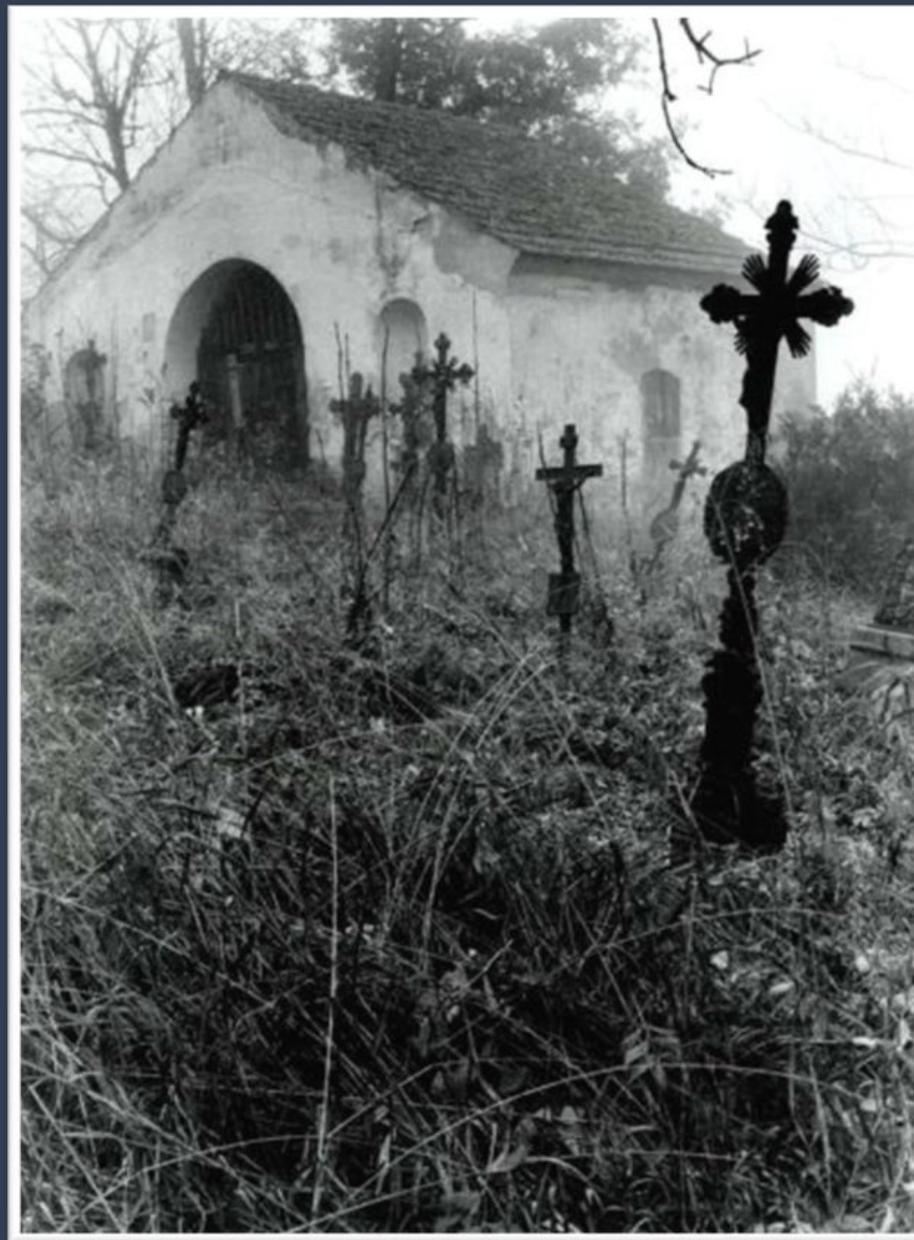
Schließen
Zavřít

Tweras / Svéráz – 3.11.1993 (Südlich von Krummau in Südböhmen / Jižně od Českého Krumlova)
Jiří Havlík

Schließen
Zavřít

Tweras / Svéráz – 3.11.1993 (Südlich von Krummau in Südböhmen / Jižně od Českého Krumlova)
Jiří Havlík

Světlík / Kirchsclag – 24.1.1999 (Nördlich von Friedberg in Südböhmen / Severně od Frymburku v jižních Čechách)
Jiří Havlík

Schließen
Zavřít

Iglau / Jihlava – April / duben 2004
Hauptfriedhof / Centrální hřbitov (Auf der Böhmischemährischen Höhe / Na Vysočině)
Anna Knechtel

Schließen
Zavřít

Brand / Milíře – Mai / květen 2004
Egerland, Westböhmen / Chebsko, západní Čechy
Karel Kocourek

Schließen
Zavřít

Schönwald / Lesná – Mai / květen 2004

Bei Tachau im Egerland, Westböhmen / U Tachova na Chebsku, západní Čechy

Anna Kocourková

Schließen
Zavřít

Brand / Milíře – Mai / květen 2004
Im Egerland, Westböhmen / Na Chebsku, západní Čechy
Anna Kocourková

Schließen
Zavřít

Brand / Milíře – Mai / květen 2004

Im Egerland, Westböhmen / Na Chebsku, západní Čechy

Anna Kocourková

Schließen
Zavřít

Herzogsdorf / Kněžpole – 12.7.2004 (Nördlich von Sternberg, Mährisch-Schlesien / Severně od Šternberku, Moravskoslezský kraj)
„Geheimnisvolle Gruft – Tajemná hrobka“
David Komínek

Schließen
Zavřít

Eulenberg / Sovinec – 12.7.2004 (Nördlich von Sternberg, Mährisch-Schlesien / Severně od Šternberku, Moravskoslezský kraj)
„Aus dem Augenwinkel – Koutkem oka“
David Komínek

Schließen
Zavřít

Zechitz / Stránské – 13.7.2004 (Bei Römerstadt, Mährisch-Schlesien / U Rýmařova, Moravskoslezský kraj)
„Gefallenes Kreuz – Padlý kříž“
David Komínek

Schließen
Zavřít

Zechan / Těchanov – 12.7.2004 (Nördlich von Sternberg, Mährisch-Schlesien / Severně od Šternberku, Moravskoslezský kraj)
„Friedhofstor – Hřbitovní brána“
David Komínek

Schließen
Zavřít

Altwasser / Stará Voda – 21.8.2000

Nordöstlich von Marienbad / Severovýchodně od Mariánských Lázní

„Hilde, gestorben am 26.3.1920 in ihrem 14. Lebensjahr – Hilde, zemřelá 26.3.1920 ve věku 14 let“

Martin Kouba

Schließen
Zavřít

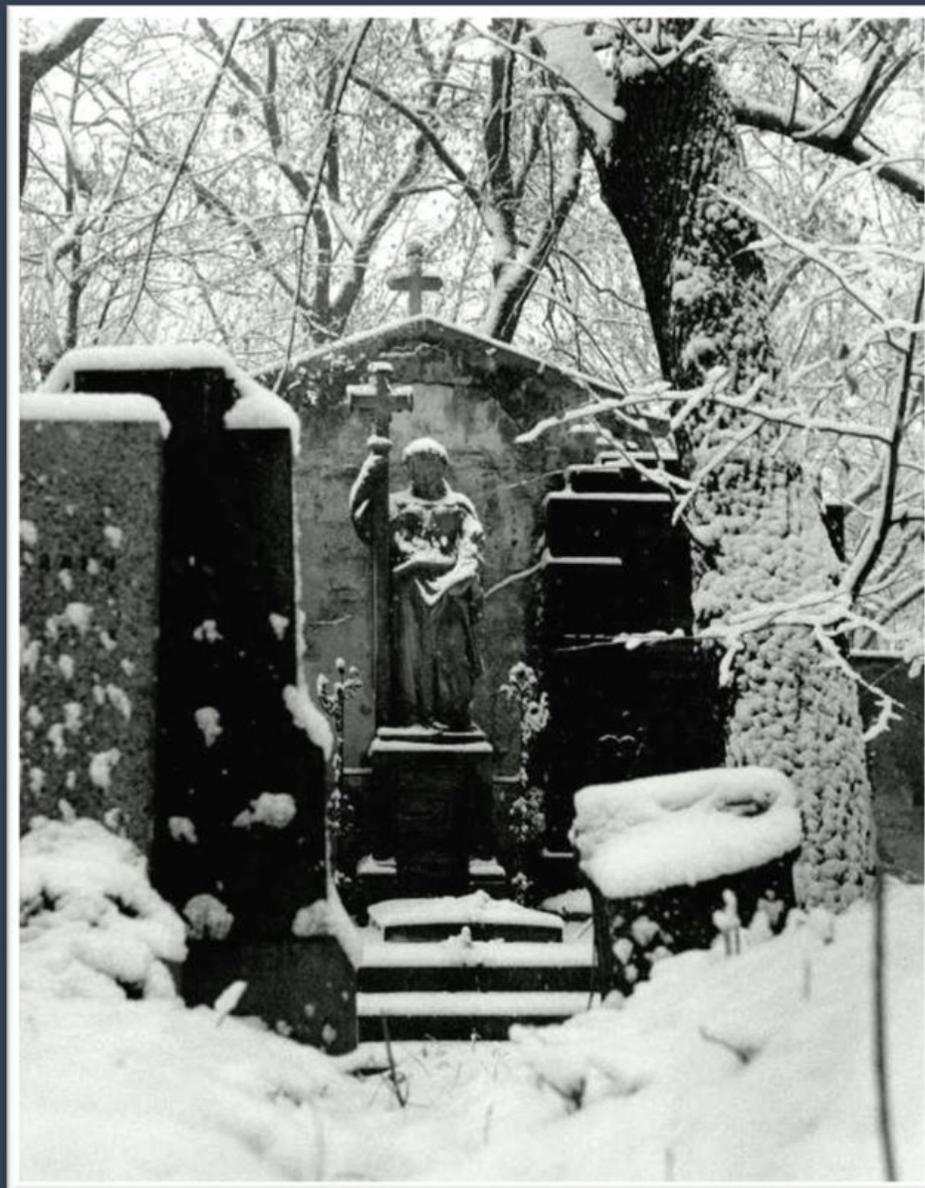
Marienbad / Mariánské Lázně – 1997 (Waldfriedhof / lesní hřbitov)

Grab des Philosophen und Schriftstellers Theodor Lessing – Hrob filozofa a spisovatele Theodora Lessinga

Věra Koubová

Schließen
Zavřít

**Prag / Praha – 1997 (Wolschaner Friedhof in Žižkov / Olšanské hřbitovy na Žižkově)
Grab des Bildhauers Emanuel Max von Wachstein – Hrob sochaře Emanuela Maxe von Wachstein
Věra Koubová**

Schließen
Zavřít

Wallern / Volary – 2.11.2003 (Im Böhmerwald / na Šumavě)
„Vater, Sohn und Hl. Geist – Otec, syn a svatý duch“
Roman Kozák

Schließen
Zavřít

Kaltenbach / Studený

(Nördlich von Böhmischem-Kamnitz im Lausitzer Gebirge, Nordböhmen / Severně od České Kamenice v Lužických horách, severní Čechy)

Jiří Kühn

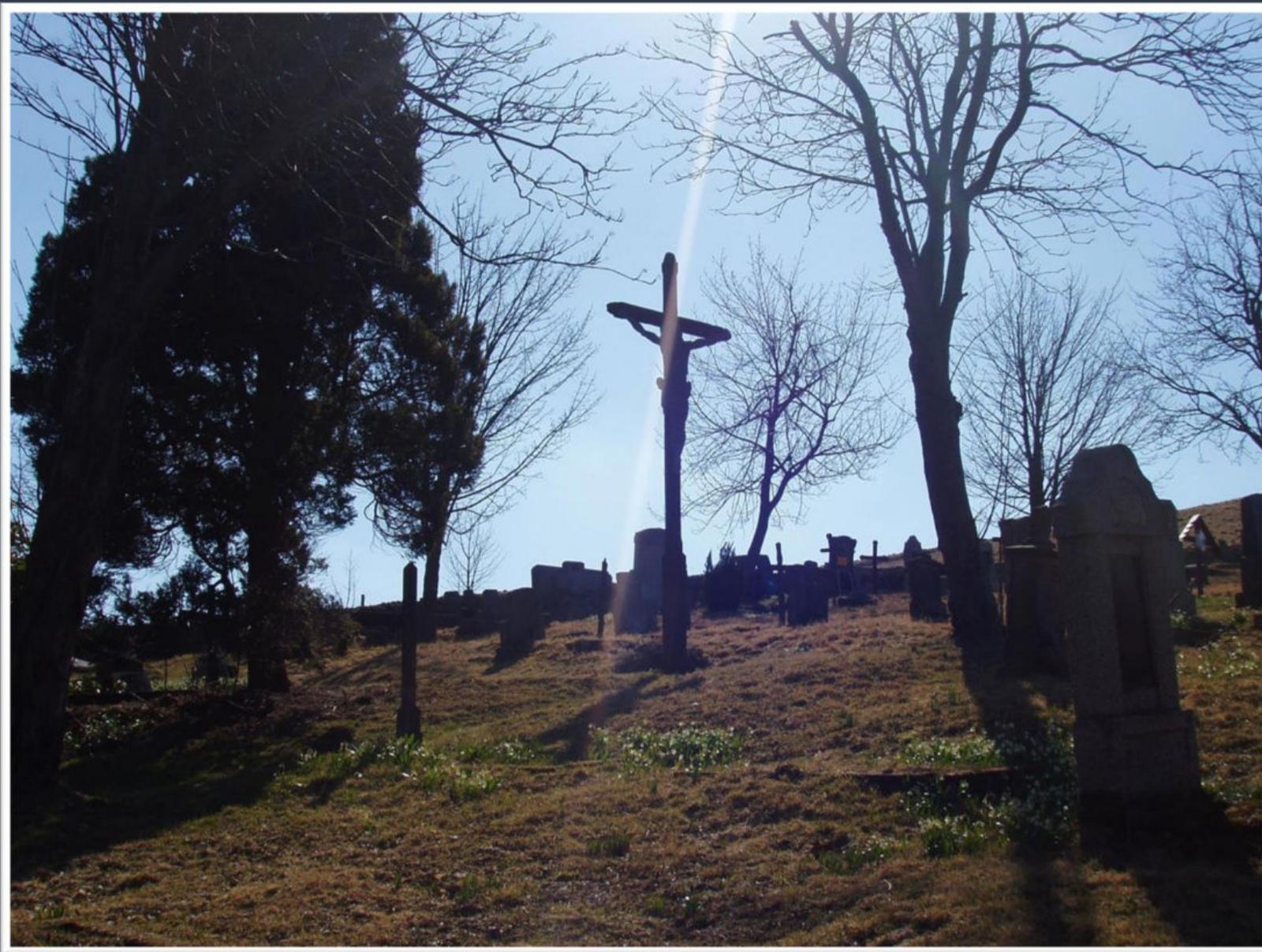
Schließen
Zavřít

Kunratice/ Kunnersdorf

(Nördlich von Böhmischem Kamnitz im Lausitzer Gebirge, Nordböhmen / Severně od České Kamenice v Lužických horách, severní Čechy)

Jiří Kühn

Schließen
Zavřít

Moldau / Moldava – 14.4.2004

(Nordwestlich von Teplitz im Erzgebirge, Nordböhmen / Severozápadně od Teplic v Krušných horách, severní Čechy)

Markéta Kvasňová

Schließen
Zavřít

Moldau / Moldava – 14.4.2004

(Nordwestlich von Teplitz im Erzgebirge, Nordböhmen / Severozápadně od Teplic v Krušných horách, severní Čechy)

Markéta Kvasňová

Schließen
Zavřít

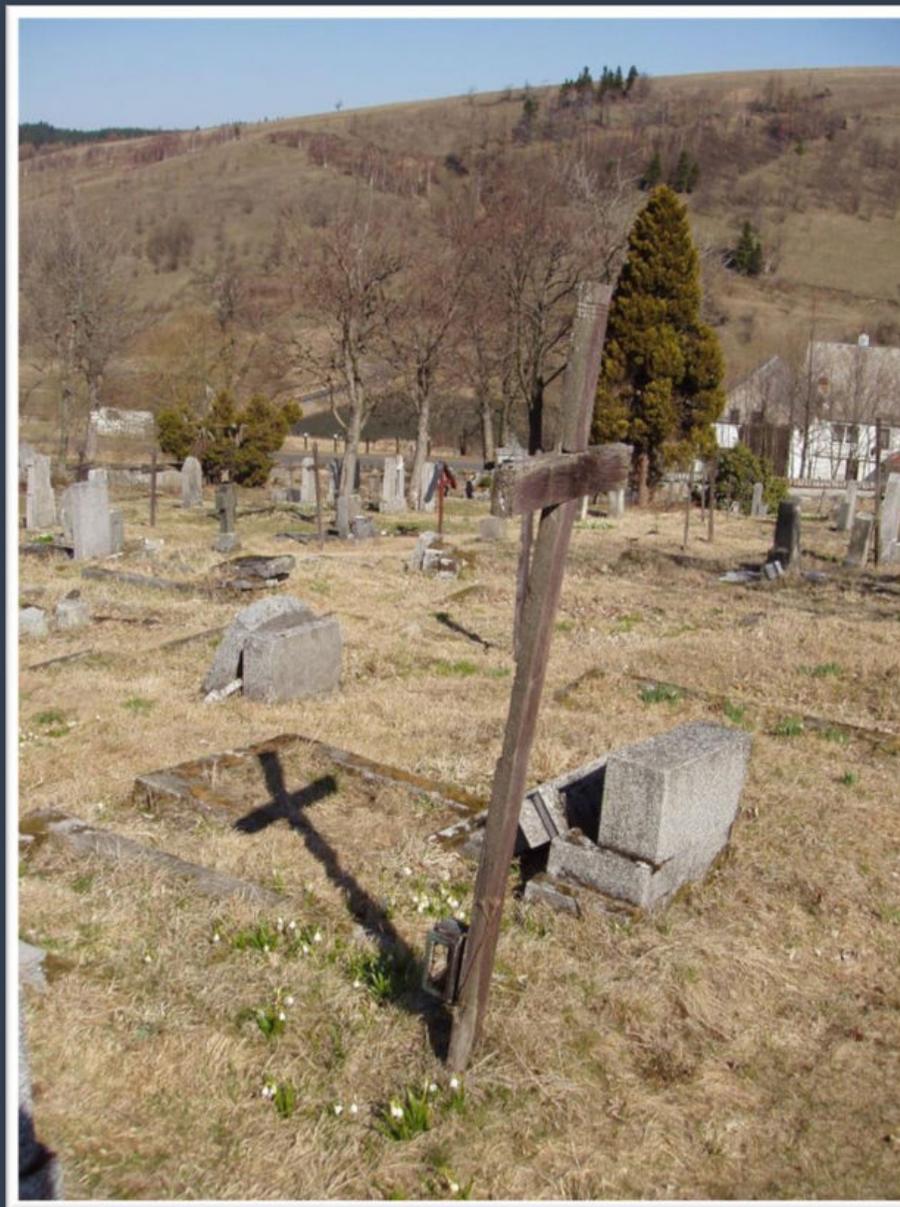
Moldau / Moldava – 18.4.2004

(Nordwestlich von Teplitz im Erzgebirge, Nordböhmen / Severozápadně od Teplic v Krušných horách, severní Čechy)

Markéta Kvasňová

Schließen
Zavřít

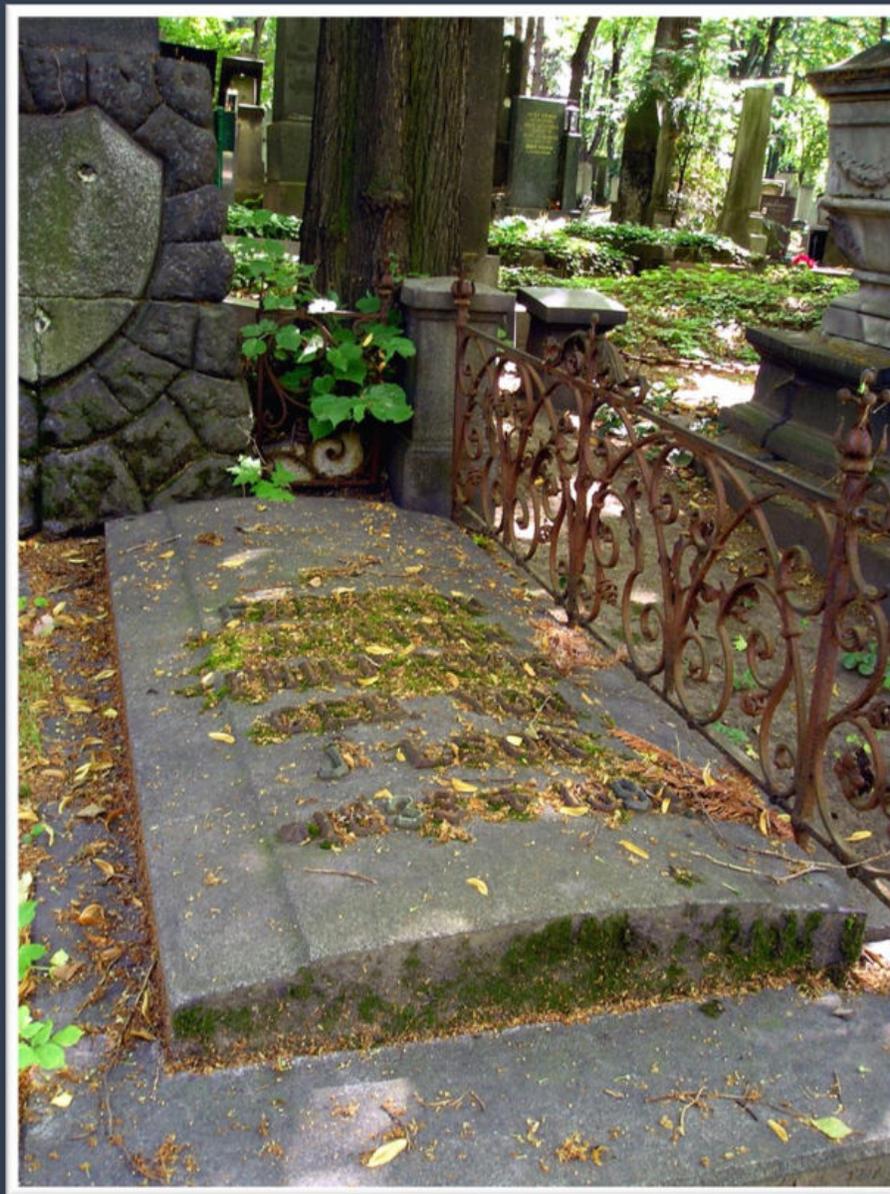
Moldau / Moldava – 18.4.2004

(Nordwestlich von Teplitz im Erzgebirge, Nordböhmen / Severozápadně od Teplic v Krušných horách, severní Čechy)

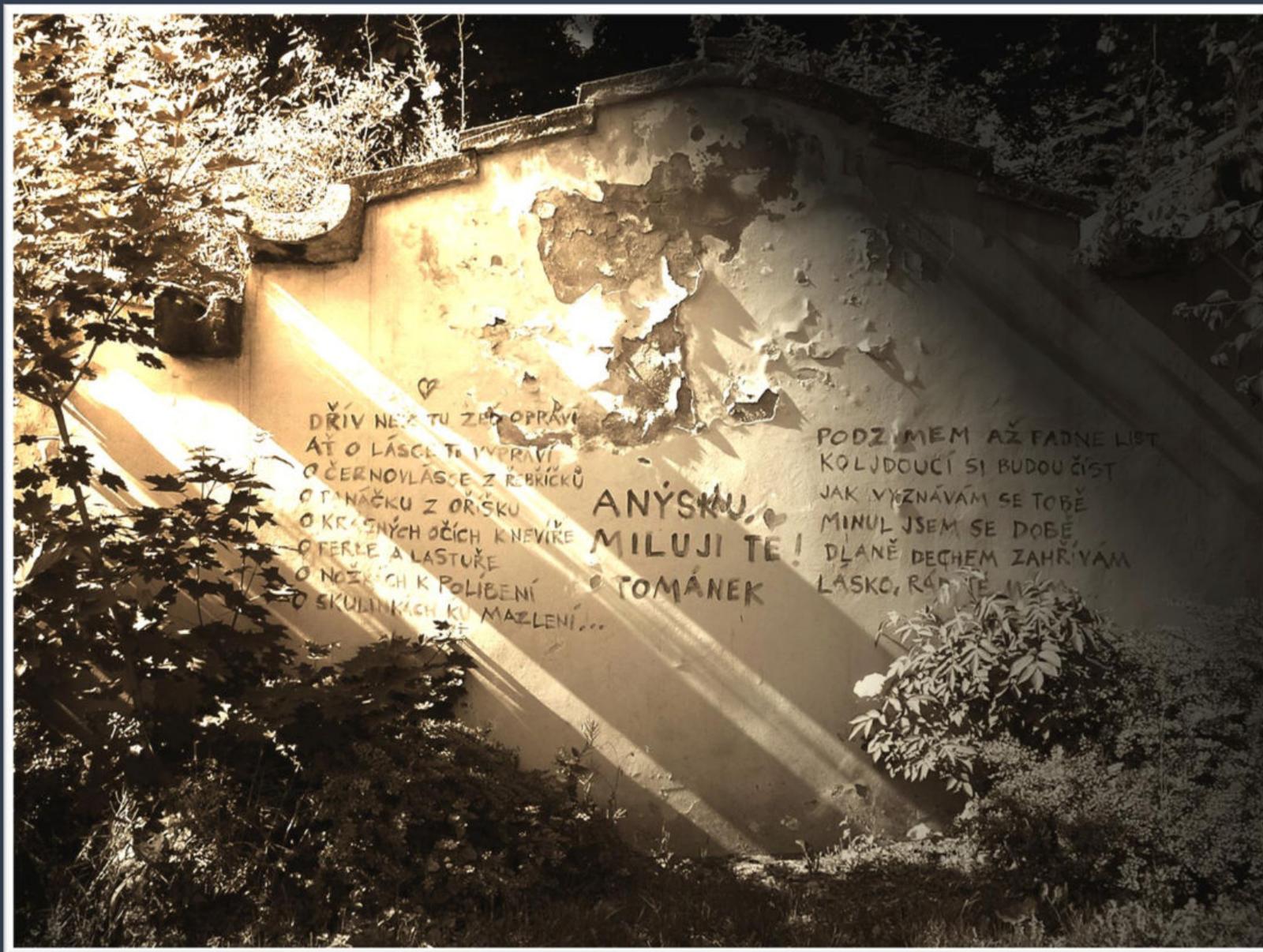
Markéta Kvasňová

Schließen
Zavřít

Prag / Praha – 17.7.2004 (Wolschaner Friedhof in Žižkov / Olšanské hřbitovy na Žižkově)
„Moos über dem Kopf träume ich... – Mech nad hlavou – sním...“
Robert Lásik

Schließen
Zavřít

Prag / Praha – 8.6.2004 (Wolschaner Friedhof in Žižkov / Olšanské hřbitovy na Žižkově)
„und lege meine Hand in Gottes Hand. – ...a vkládám svou ruku do ruky Boží.“
Robert Lásik

Schließen
Zavřít

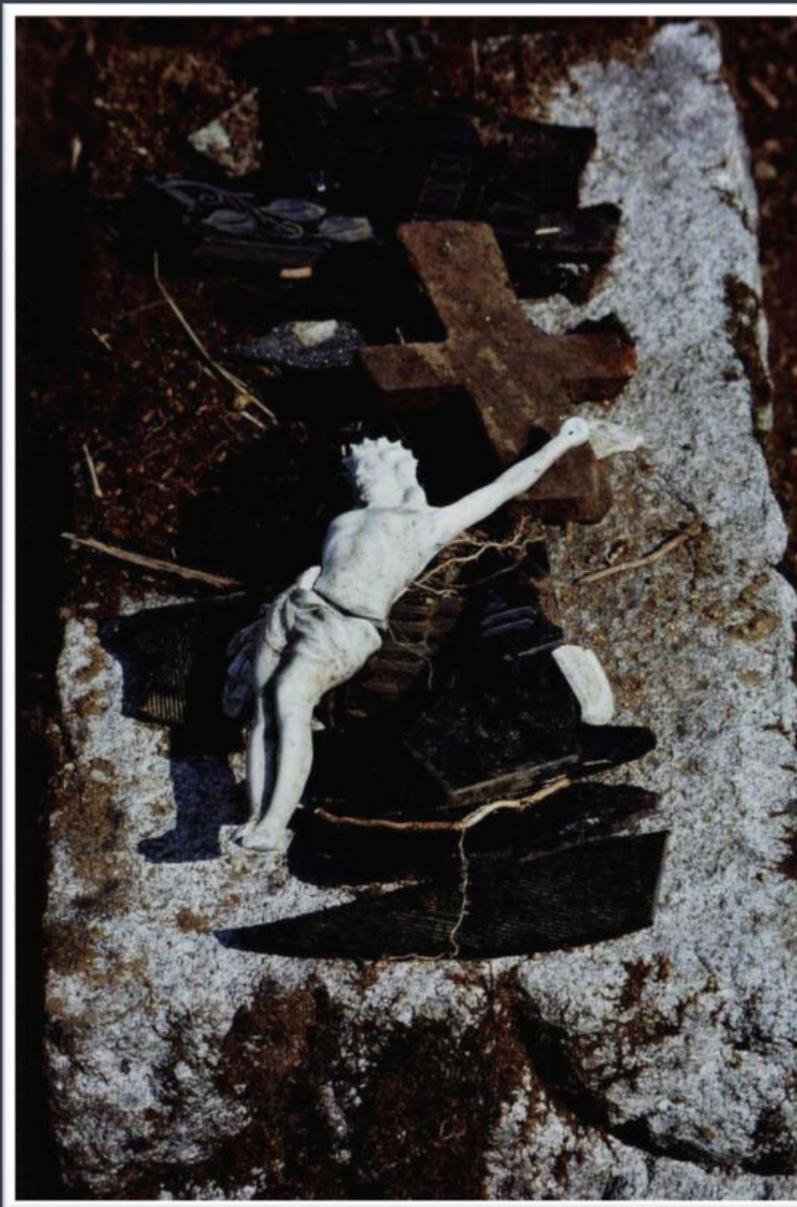
Trinkseifen / Rudné

(Bei Neudek im Erzgebirge, nördliches Westböhmen / U Nejdku v Krušných horách, severozápadní Čechy)

Petr Mikšíček

Schließen
Zavřít

Fürstenhut / Knížecí Pláně – 1991 (Im Böhmerwald, Südböhmen / Na Šumavě, jižní Čechy)
„Zerstört – Rozbitý“
Karl Heinz Paulus

Schließen
Zavřít

Pfefferschlag / Libínské sedlo – 1985 (Im Böhmerwald, Südböhmen / Na Šumavě, jižní Čechy)
„Eingewachsen – Vrostlý“
Karl Heinz Paulus

Schließen
Zavřít

**Böhmisch Röhren / České Žleby – 1999 (Im Böhmerwald, Südböhmen / Na Šumavě, jižní Čechy)
„Zuversicht – Naděje“
Karl Heinz Paulus**

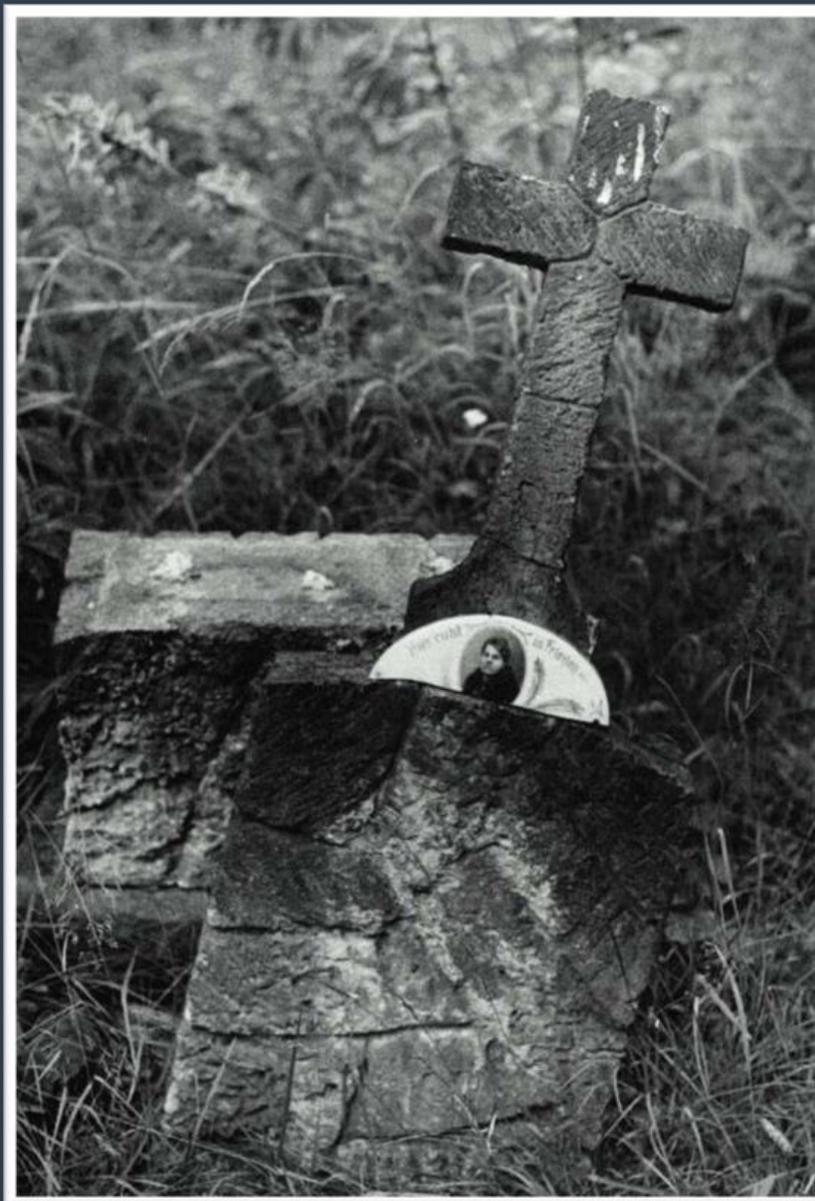

Schließen
Zavřít

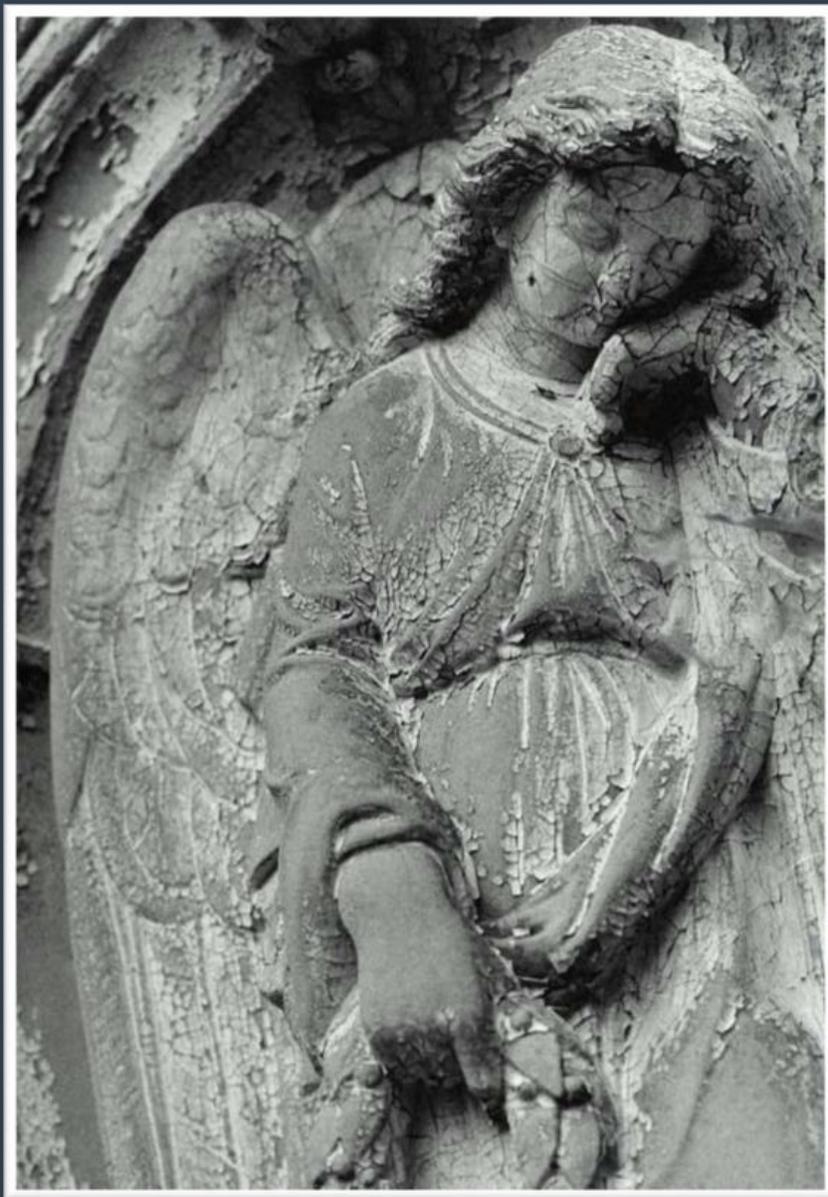
Elbogen / Locket (Westböhmen / západní Čechy)
„Drei Kreuze – Tři kříže“
Viktorie Rybáková

Schließen
Zavřít

Elbogen / Locket (Westböhmen / západní Čechy)
„V pádu – Im Fall“
Viktorie Rybáková

Elbogen / Loket (Westböhmen / západní Čechy)
„Engel Victoria – Anděl Victoria“
Viktorie Rybáková

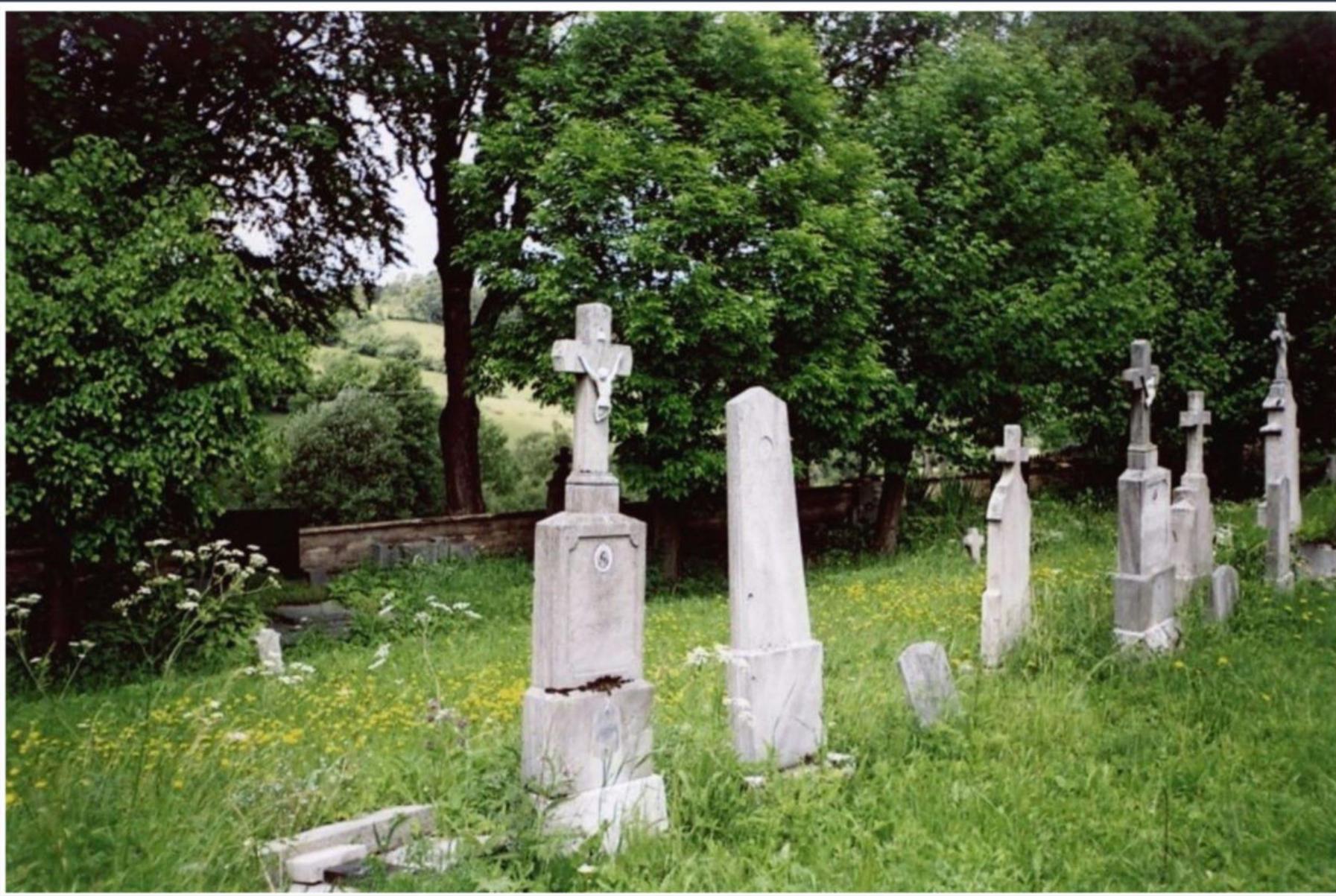

Schließen
Zavřít

Schließen
Zavřít

**Spornhau / Ostružná – 2004 (Altvatergebirge, Mährisch-Schlesien / Jeseník, Moravskoslezský kraj)
Martina Schneibergová**

Schließen
Zavřít

**Goldenstein / Branná – 2004 (Altvatergebirge, Mährisch-Schlesien / Jeseník, Moravskoslezský kraj)
„Weiß und Grün – Bílé a zelené“
Martina Schneibergová**

Schließen
Zavřít

Bärn / Moravský Beroun – 2004 (Nordmähren / severní Morava)
„Maria bei den Platten – Paní Marie u paneláků“
Martina Schneibergová

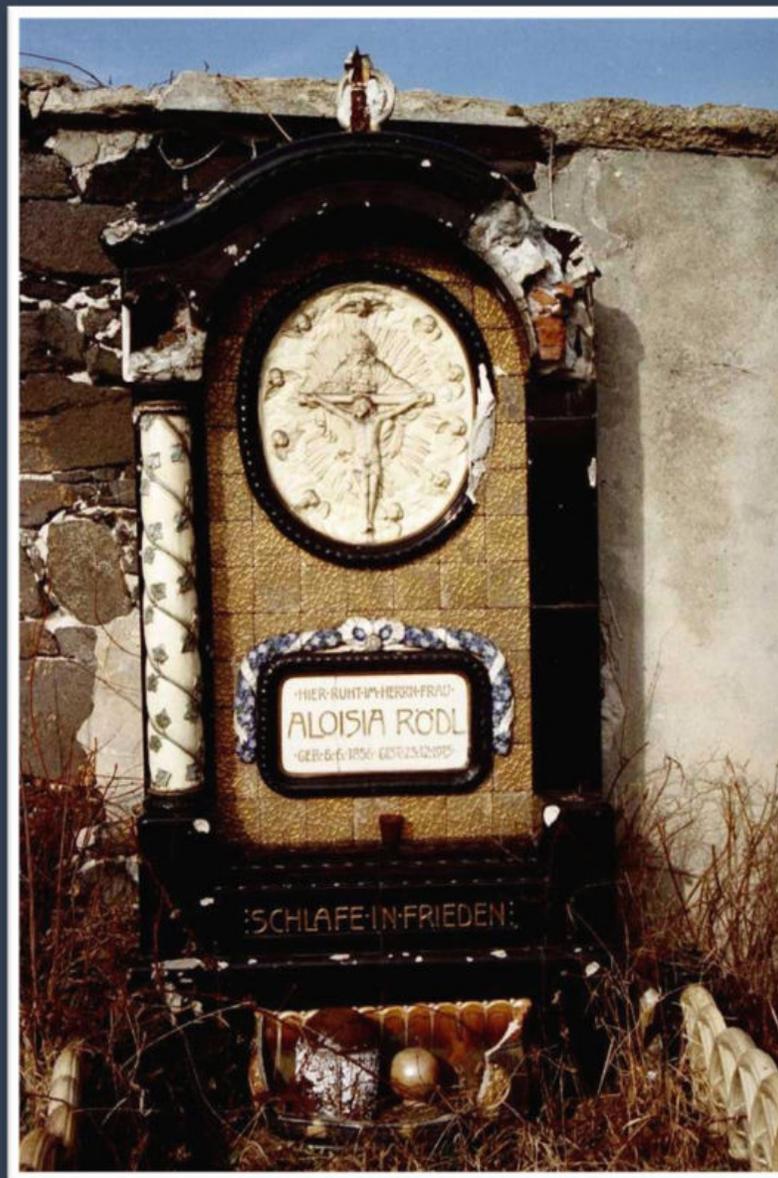

Schließen
Zavřít

St. Maurenzen / Mouřenec – 2004 (Bei Annenthal im Böhmerwald, Südböhmen / U Annína na Šumavě, jižní Čechy)
„Tief drin im Böhmerwald... – V té krásně Šumavě...“
Martina Schneibergová

Schließen
Zavřít

Puschwitz / Buškovice – 21.2.2004 (Bei Podersam im Saazer Land, Westböhmen / U Podbořan na Žatecku, západní Čechy)
„Schlafe in Frieden! – Odpočívej v pokoji!“
Lucie Synková-Šerá

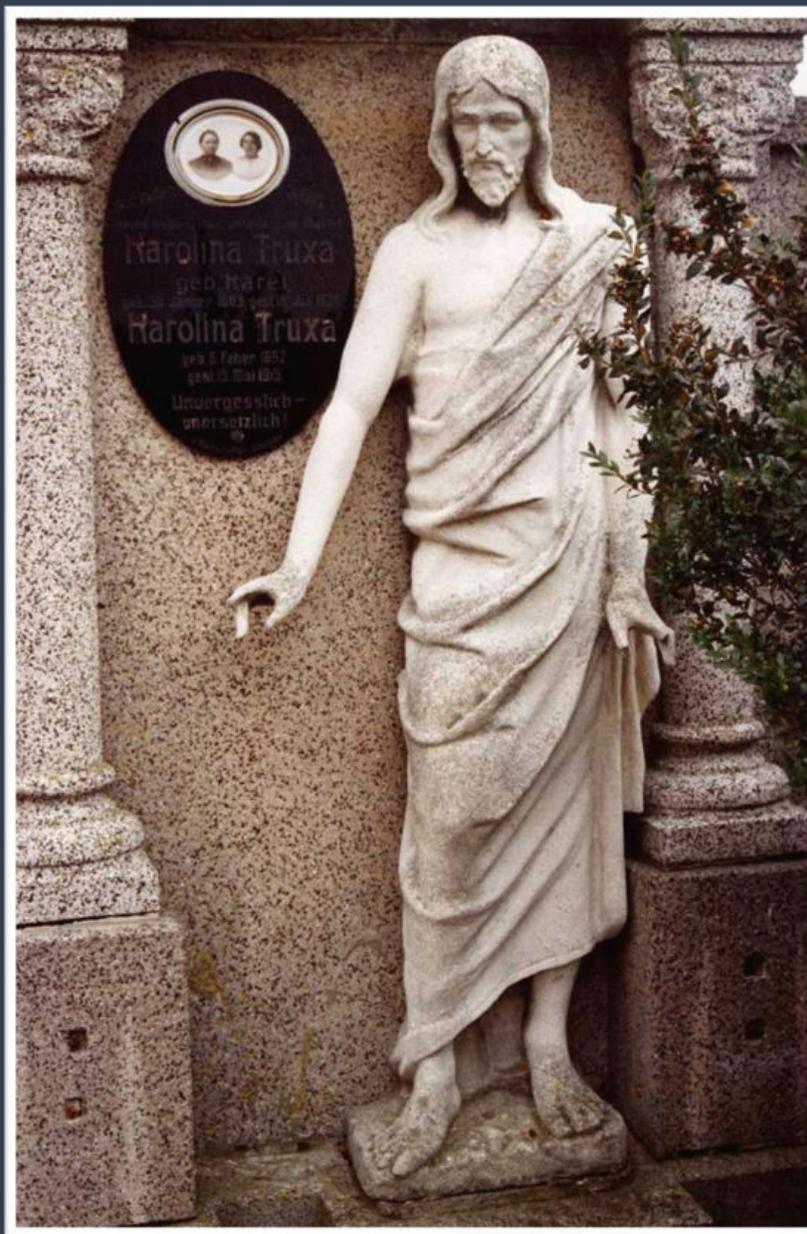

Schließen
Zavřít

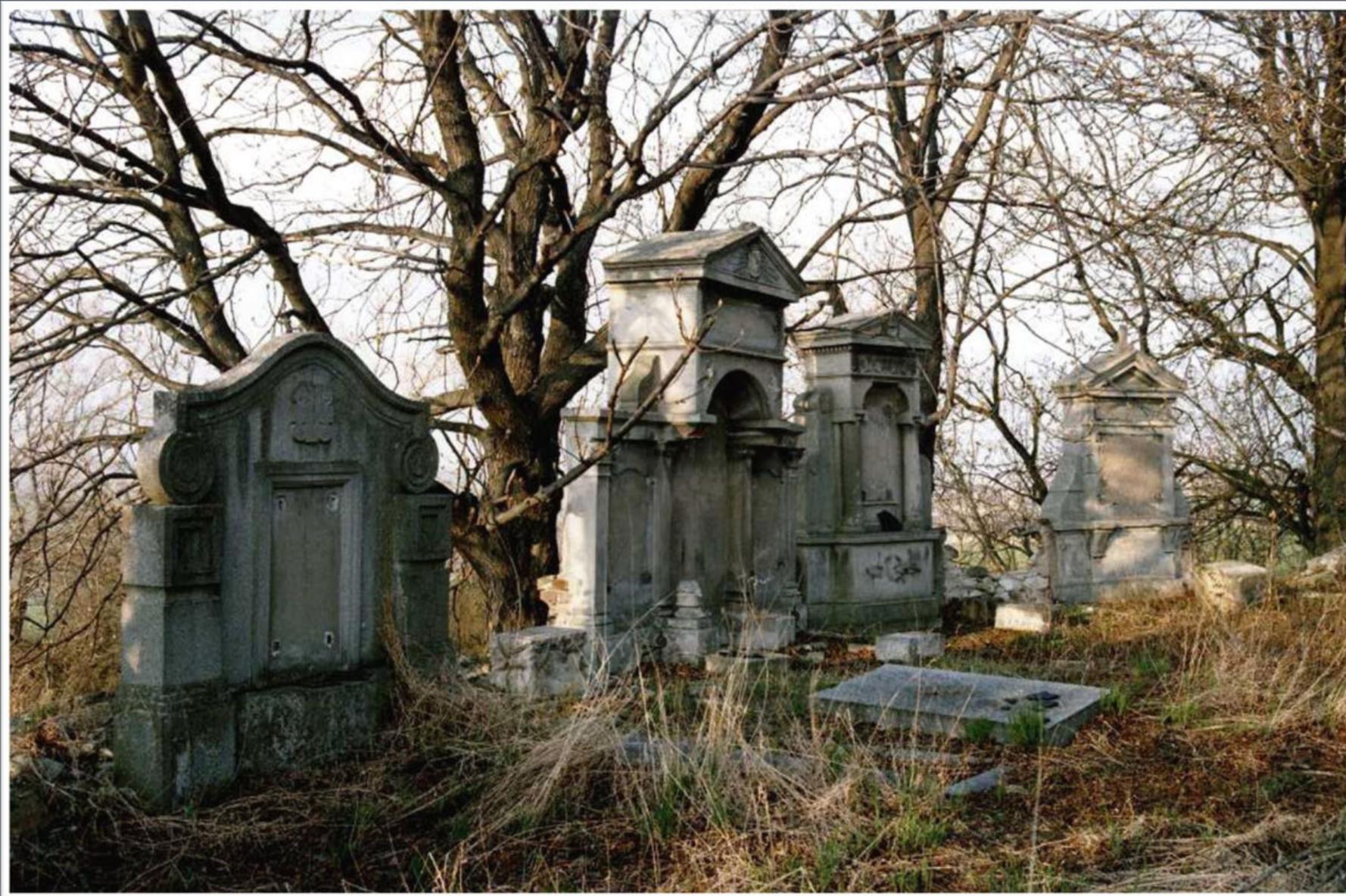
Böhmisch Röhren / České Žleby – 29.11.2003 (Im Böhmerwald, Südböhmen / Na Šumavě, jižní Čechy)
„Verschneit – Zasněžený“
Lucie Synková-Šerá

Schließen
Zavřít

Neusattel / Nové Sedlo – 21.2.2004 (Bei Saaz, Westböhmen / U Žatce, západní Čechy)
Lucie Synková-Šerá

Schließen
Zavřít

Schaab / Pšov – 10.4.2004 (Bei Podersam, Westböhmen / U Podbořan, západní Čechy)
„Längst vergessen – Dávno zapomenuti“
Lucie Synková-Šerá

Schließen
Zavřít

Schaab / Pšov – 10.4.2004 (Bei Podersam, Westböhmen / U Podbořan, západní Čechy)
„Familiengruft – Rodinná hrobka“
Lucie Synková-Šerá

Schließen
Zavřít

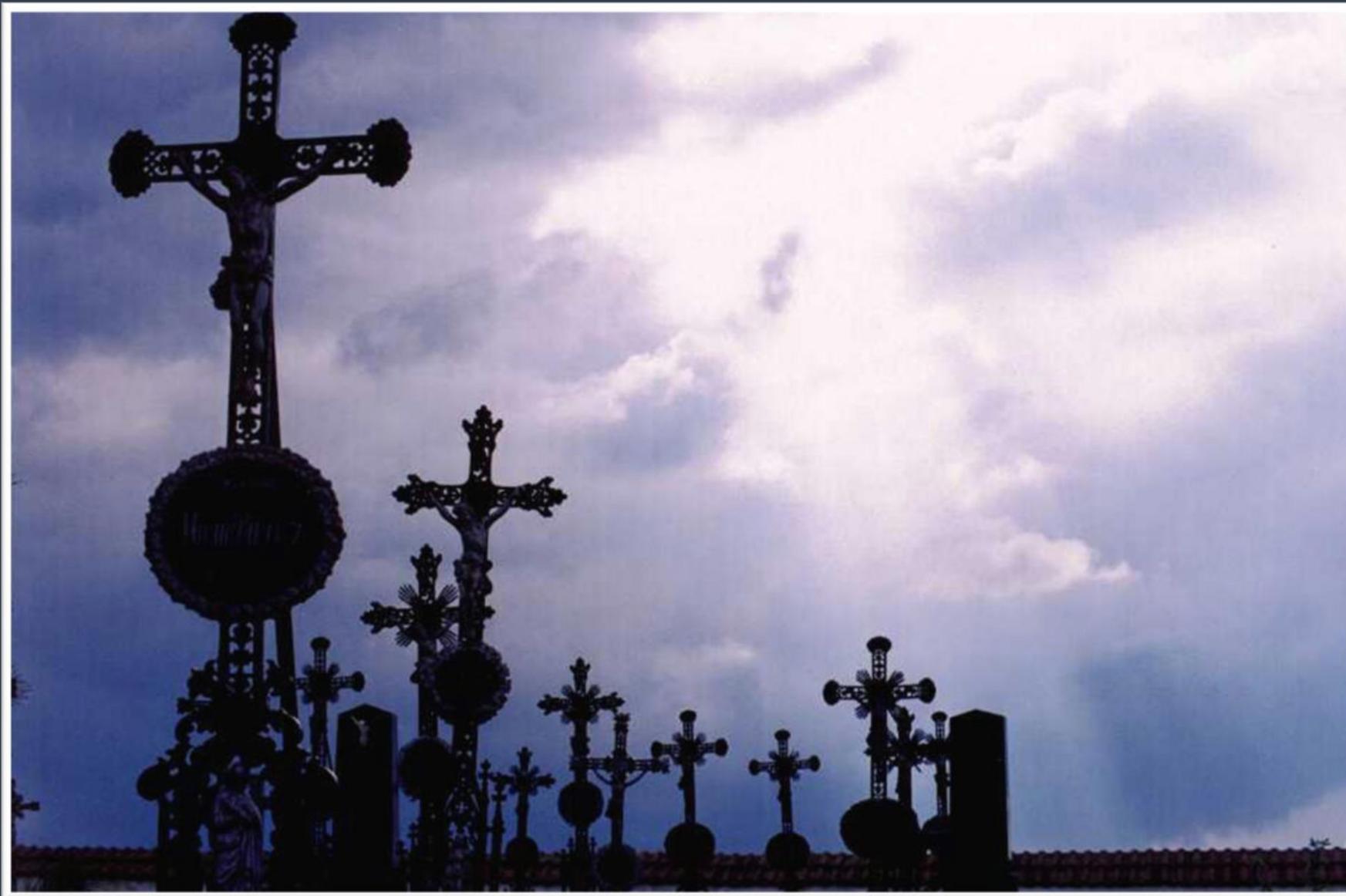
Goldenkron / Zlatá Koruna

(Bei Krummau in Südböhmen / U Českého Krumlova v jižních Čechách)

Michal Šíp

Schließen
Zavřít

Sohors / Žár

(Bei Gratzen in Südböhmen / U Nových Hradů v jižních Čechách)

Michal Šíp

Schließen
Zavřít

Wallern / Volary

(Im Böhmerwald, Südböhmen / Na Šumavě, jižní Čechy)

„Unbekannt – Neznámá“

Michal Šíp

Schließen
Zavřít

Wallern / Volary

Im Böhmerwald / na Šumavě

Gedenkstätte neben dem Friedhof für die getöteten jüdische Frauen eines Todesmarsches –

Památník židovským ženám zabitým při pochodu smrti, umístěný vedle hřbitova

Michal Šíp

Schließen
Zavřít

Deutsch Eisenberg / Ruda – 1985 (Südöstlich von Mährisch Schönberg, Nordmähren / Jihovýchodně od Šumperka na severní Moravě)
Jindřich Šreit

Schließen
Zavřít

Arnsdorf / Arnoltice – 1996 (Nördlich von Sternberg, Mährisch-Schlesien / Severně od Šternberku, Moravskoslezský kraj)
Jindřich Štreit

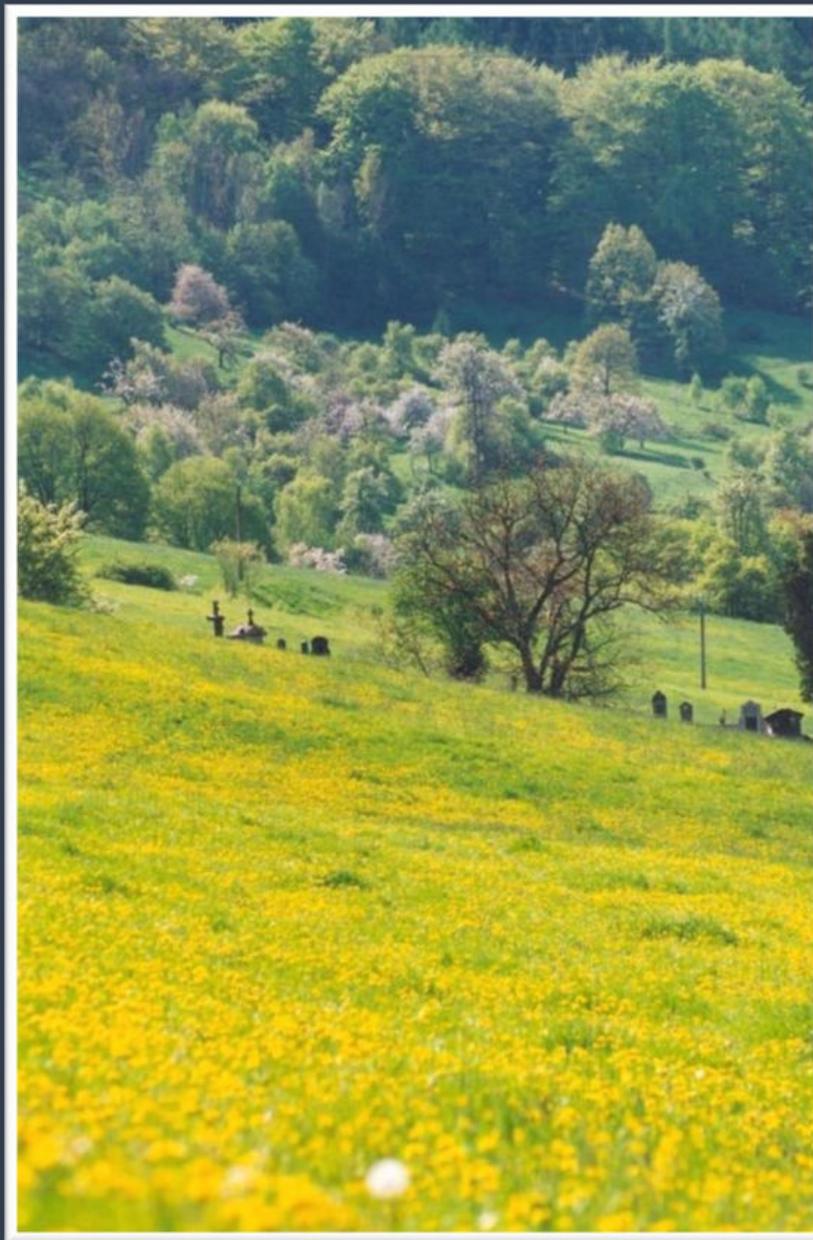

Schließen
Zavřít

Deutsch Hause / Huzová – 1990 (Nördlich von Sternberg, Mährisch-Schlesien / Severně od Šternberku, Moravskoslezský kraj)
Jindřich Štreit

Schließen
Zavřít

Tichlowitz / Těchlovice – Mai / květen 2001 (Bei Tetschen in Nordböhmen / U Děčína v severních Čechách)
Martin Veselý

Grenze zwischen Zeit und Ewigkeit / Hranice mezi časem a věčností

Die Ausstellung hat vorbereitet / Výstavu připravil:
Adalbert Stifter Verein – Kulturinstitut für die böhmischen Länder, München

Ausstellungskonzept / Koncept výstavy

Anna Knechtel

Mitglieder der Jury / Členové poroty

Jozo Džambo

Walter Haberland

Johanna Baronin von Herzogenberg

Anna Knechtel

Pavel Scheufler

Mit Dank auch an Eva Habel (Heimatpflege) für Ermunterung und guten Rat! / Děkujeme také Evě Habel (péče o kulturní dědictví) za povzbuzení a dobré rady!

Gestaltung der digitalen Ausstellung / Grafika digitální výstavy

Carla de Castro Sosa

Michael Winkert

Die biographischen Angaben betreffen den Stand im Jahr 2004. / Biografické údaje se vztahují k roku 2004.

Gefördert von / Podpořeno:

Die Beauftragte der Bundesregierung
für Kultur und Medien